Unistus purunes

Masendavat visketabavust näidanud Eesti korvpallimeeskond kaotas eile Euroopa meistrivõistluste valikmängus Iisraelile 53 : 84 ja lootus finaalturniirile jõuda on sellega sama hästi kui kustunud. **lk 15**

Euroliit võib Eesti diislikütuse keelustada

Kui Euroopa kliimadirektoraadil õnnestub kehtestada soovitud piirang, on põlevkivist autokütuse tootmisel kriips peal. **lk 12**

Tallinna trolli ähvardab kadu?

Müncheni tehnikaülikooli magistrant Hannes Luts näeb mitut märki, et trollid tahetakse hingusele saata. **lk 9**

Eastwood ratsutas valimiste areenile

Mitt Romney esitles aplombiga enda toetajate hulgas filmistaar Clint Eastwoodi. **lk 10**

Eesti Päevaleht

HIND EESTIS 1,15 EUROT | VÄLISMAAL 2,10 EUROT | NR 204 | ESMASPÄEV, 3. SEPTEMBER 2012

ajaleht.epl.ee

Foto: Maarja Kotkas

Rõõmuga kooli

Eesti Päevaleht käis vaatamas kooli algust Soomes ja leidis eestilikule edetabelite ja eliitõppe väärtustamisele vastukaaluks võimalikult võrdseid võimalusi pakkuva süsteemi. **lk 5–6**

Tõsine oht laste tervisele: radikaalsete taimetoitlaste pealetükkiv propaganda

Noor ema on radikaalsete taimetoitlaste ehk veganite foorumis ahastuses, sest lastearst soovitab väikelapsele liha anda, et too normaalselt areneks. „Olen tükk aega otsinud ja küsinud, kuid siiamaani pole ma oma küsimusele vastust saanud. Kas Eestis on lastearste või perearste, kes oleksid taimetoitlaste suhtes lojaalsed?" palub ta kaasuskujate abi.

See ei ole kuidagi erandlik postitus või seisukoht. Üha rohkem järgijaid leidev veganlus ei piirdu ainult oma keha piitsutamisega, vaid püüab oma tõekspidamisi sarnaselt kõikide teiste radikaalsete uskumustega võimalikult laialt levitada. Kõige vastuvõtlikumad on agressiivsele propagandale, mis muu hulgas sisaldab endas loomapiinamise videote näitamist, aga mõistagi lapsed.

„Koju naastes teatas Martin, et tema on taimetoitlane, loobub lisaks lihale ka munadest ja kõigist piimatoodetest, kõige parem oleks veel toortoit. Lisaks oli tal kaasas peotäis flaiereid sõpradele jagamiseks," räägib radikaalsete vegetaarlaste ohvriks langenud poisi ema. „Martini väited olid: kõigis lautades piinatakse loomi. Torgitakse oradega. Kõigis lautades, sest ühes filmis oli ju nii. Munad on sündimata tibud, see on ju tapmine. Inimene on oma olemuselt taimetoitlane ja lihatööstused on arstid ära ostnud, sellepärast arstid räägivad, et peab liha ka sööma."

Häirunud söömiskäitumist on Eestis täheldatud juba lausa kolmandikul 11–17-aastastel tüdrukutel, samuti 15 protsendil poistel. Ka Tallinna lastehaigla endokrinoloog doktor Ülle Einberg kinnitab toitumishäirete kasvu. „Ökohullus on see, mis veidi hirmutab – minnakse teise äärmusesse," ütles Einberg, kuid nentis, et teha pole midagi, sest arstid ei saa radikaalseid toitumissuundi või dieete järgivatel peredel järel joosta.

Arsti sõnul on äärmiselt oluline, et lapsed sööksid ka loomset toitu, sest muidu jäävad puudu asendamatud aminohapped, mida keha ei saa ise sünteesida, samuti raud ja kaltsium. Ent oma tõekspidamistes veendunud taimetoitlasi, kes oma lapsi isegi nende „laibasööjatest" vanavanematest eemale hoiavad, see jutt ei veena. ● **Tuuli Jõesaar,** loe pikemalt lk 2–3

Toimetaja: Eda Post, tel: 680 4400, e-post: uudised@epl.ee

Eesti Päevaleht
Aastast 1905

JUHTKIRI

Kooli lähevad ka vanemad

Kooli algusele mõeldes tuleb silme ette pisike juntsu, ühes higises peopesas ligi meetrine gladiool ja teises aabits, peas koolimüts ning silmades uudishimu. Olenevalt koolist ja lähima lillepoe valikust võivad mõned detailid muidugi erineda, ent tahaks väga loota, et uudishimu ja põnevusega alustavad kooliteed kõik lapsed.

Uudishimu on oluline, sest selle puudumisel on ükskõik millist last olenemata kooli kohast pingereas, õpetaja staažist ja klassikaaslaste iseloomust väga raske õppima sundida. Seetõttu peame huvi ja teadmisrõõmu hoidma ja innustama.

Ega see muidugi kerge ei ole. Ameerika astronoom ja kirjanik Carl Sagan kirjutas kunagi lastest ja küsimustest. Tema idee oli, et laste küsimustele tuleb vastata, tundugu need kui tahes imelikud. Arvatavasti on raske leida lapsevanemat, kes suudab rahulikuks jääda, kui laps tal päev läbi järel käib, pärides, miks kuu on kollane. Või miks meil varbad on või miks ta ei tea, mitu tähte on taevas, või kui sügavale täpselt me auku kaevata suudame. Siiski peab püüdma vastata ja veel enam, põnni innustama edasi küsima, sest muidu ta ühel päeval enam ei küsi, vaid lööb käega – ja see on probleem.

Uudishimu tuleb ka suunata. Eesti koolidele heidetakse üha rohkem ette loovuse puudumist. Individuaalset lähenemist on vähe ja laste huvid, anded ja probleemid jäävad pahatihti märkamatuks. Õpetame ühtmoodi last, keda bioloogia karvavõrdki ei huvita, ja teist, kes suviti liblikaid püüab. Üllatavat pole siin midagi: õpetajate töökoormus on suur, lapsi palju ja õpetaja klassi ees üksi. Seevastu lapsevanemaid on enamasti kaks ja nemad seisavad pigem kahe-kolme, mitte aga kahe-kolmekümne lapse huvide eest. Lapsevanema ülesanne on ka tähelepanu pöörata, mis last huvitab, mis talle raskusi valmistab ja kuidas teda aidata saaks. Ema-isa peavad leidma aega, et oma võsukesega koduseid ülesandeid teha – isegi kui tegu on viielisega, kes ei vaja niivõrd abi kui huvi –, last huvitavaid filme vaadata, tema jaoks põnevaid arvutimänge mängida ja vajaduse korral niikaua koos vene keele käänamist õppida, kuni venekeelne *ja katajus – tõ kataješsja* eluks ajaks pähe jääb.

Lapsevanema roll

Ema-isa peavad leidma aega, et oma võsukesega koduseid ülesandeid teha.

Mõistagi on see täiskohaga töötavale vanemale raske. Alla kümneaastaste laste 14-tunniseid tööpäevi tegevad poemüüjatest emad on juba vana ja keeruline teema, mida siinkohal lahata ei jõua. Seetõttu veidi lihtsam üleskutse tööandjatele: kuigi seadus seda ei kohusta, leidkem vähemalt esimese klassi laste vanematele mõni tund vaba aega, et nad saaksid koos esimese klassi aktusele minna. ●

REPLIIK

Veidi põnevam keeleõpe

Koolis lahendasin mõnuga matemaatika võrrandeid ja vihkasin saksa keele tundi. Viimane näis mulle surmigav ning õpiku sisu idiootne. Nüüd lähen ma aga tööpäeva järel koju ja õpin mõne tegemise vahepeal taas saksa ja prantsuse keelt – olen loodetavasti küll veidi vanemaks ja targemaks saanud –, aga mul on ka interaktiivne saksa keele arvutiprogramm, rääkimata keeleõppe veebilehtedest. Arvuti kontrollib hääldust, pakub tekste, näitab videoid ja lahendan huviga ristsõnu – õppimine on nagu mäng ja juba praegu räägin keelt paremini kui kooli ajal. Seetõttu võiks ka õpetajad arvutit ja veebilehekülgi oma töösse kaasata – need on põnevamad kui töövihikud ja õpet saab muuta individuaalsemaks. ● **Riin Aljas**

LK 8: Priit Hõbemägi: Tahvelarvuti ja tahvel ilma arvutita
LK 9: Hannes Luts: Tallinn saadab trollid hingusele?

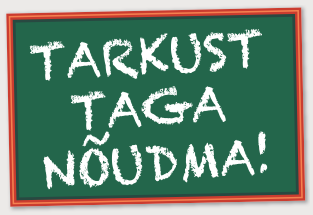

ALGAS KOOLIRAHU

1. septembril kuulutati Sillamäel välja uue õppeaasta koolirahu. Tseremoonia on iga-aastaseks meeldetuletuseks, et turvalise koolikeskkonna loomisega tuleb tegeleda iga päev. **EPL**

TÖÖANDJA EI PEA LAPSEVANEMAT AKTUSELE LUBAMA

Ehkki on loomulik eeldada, et lapsevanem esimesse klassi mineva lapse esimesel koolipäeval aktusele kohale viib, ei ole töötajale sellist vaba aega (ja selle tasustamist) seadusega ette nähtud. Tööinspektsiooni töösuhete osakonna peajurist Meeli Miidla-Vanatalu märkis, et paljud tööandjad võimaldavad seda siiski töökorralduse reeglitega või poolte kokkuleppel. **Delfi**

Radikaalsed veganid h

Toitumishäiretega laste arv kasvab, ühe uurimuse kohaselt esines häirunud söömiskäitumist 15 protsendil 11–17-aastastest poistest ja koguni kolmandikul tüdrukutest. **Üks suund** on ka loomset päritolu toidust loobumine. Arstid seda õigeks ei pea, sest leiavad, et lapse kasvav organism vajab ka liha. **Eesti veganite selts** väidab vastu, et hästiplaneeritud vegan-dieet on sobiv igale vanusegrupile, kuid ei kiida heaks laste hirmutamist, et neist taimetoitlasi teha.

Mõni laps ei tohi viinerit või muud lihasemat toitu puutuda ka sünnipäev

Tuuli Jõesaar
tuuli.joesaar@epl.ee

Abikaasa sugulaste dieedipidamise vaimustus oli mulle teada juba ammu. Umbes kümme aastat tagasi sattusid nad lugema raamatut, mis ei lubanud liha ja kartulit koos süüa, vaid käskis seda kordamööda teha. Pärast seda loeti igal aastal umbes üks uus dieediraamat läbi, mis muutis kehtetuks kõik senised tõekspidamised ja alustati elu uue raamatu järgi. Tänavu kutsusid nad mu lapse enda juurde külla. Muidugi lubasin. Taimetoidu ees hirmu ka ei tundnud – erinevus pidavat rikastama, äkki laps hakkabki aedvilju rohkem armastama ja isegi kui pakutavad toidud lapsele väga meeldima ei peaks – paar päeva saab hakkama.

Koju naastes teatas Martin, et tema on taimetoitlane, loobub lisaks lihale ka munadest ja kõigist piimatoodetest, kõige parem oleks veel toortoit. Lisaks oli tal kaasas peotäis flaiereid sõpradele jagamiseks. Põhjendusena rääkis ta nähtud loomapiinamisvideotest. Martin keeldus igasugusest lihast, piimast ja munadest. Lisaks taimedele olevat lubatud ainult kala süüa. Küsimusele, kas kala tapmine on väiksem patt, ei osanud ta midagi vastata.

Martini väited olid: kõigis lautades piinatakse loomi. Tõrgitakse oradega. Kõigis lautades, sest ühes filmis oli ju nii. Munad on sündimata tibud, see on ju tapmine. Inimene on oma olemuselt taimetoitlane ja lihatööstused on arstid ära ostnud, sellepärast arstid räägivad, et peab liha ka sööma. Muide, krõpsude söömine on okei, sest kartulikrõpsud on ju taimset päritolu. Hirmutav oli see, et kui üritasin korduvalt mõistlikku arutelu algatada, nagu meil kodus kombeks on, siis plõksis oma õpitud teksti ja kui tekkis mingi vastuolu, millele ta reageerida ei osanud, siis ütles, et ma ei tea, aga igatahes taimetoitlus on kõige õigem.

Esimesel nädalal ma väga ei põdenud. Esimesel nädalal üritas ta ka aedviljad ära süüa. Teisel nädalal sõi helbeid piimaga ja sooje juustusaiu, kuiva keedukartulit hapukurgiga. Lõuna ajal tavaliselt ütles, et tal on kõht täis, et aedviljadest (mis talle endiselt ei maitse) ja lihast pääseda, kui tööle olin läinud, hakkas juustusaiu tegema.

Siis juhtusime kokku Tiinaga, sugulasega, kes oli aktsiooni algataja. Tiina seletas, et inimesed on taimetoitlaseks loodud ja liha on lausa kahjulik. Mina vastu, et mina olen klassikalise meditsiini pooldaja ja arvan, et kasvav laps peab kõiki aineid saama. Tiina vastu, et arstid on lihatööstuse poolt kinni makstud ja sellepärast räägivad, et liha on kasulik. Olen tema esituses varem kuulnud ka väiteid, et inimeste eest varjatakse paljude toiduainete (näiteks suhkur) kahjulikkust, sest arstid ja ravimitööstus kardavad muidu oma sissetuleku kaotada. Et arstid ise juba ammu teavad, et õige on taimetoitlus.

Meie probleem lõpuks siiski lahenes ja laps naasis tavapärase, tasakaalustatud toitumise juurde. Kuid kust võtavad kõrvalised inimesed õiguse hakata minu lapsele suruma peale vaateid, mida ma ei aktsepteeri? Ma ei osanud karta, et minu lapsel võiks tulla toitumishäire. Ma ei oleks osanud karta, et selline totaalne muutus võib leida aset paari päevaga. Ma arvasin, et toitumise baasteadmised ja harjumused tulevad eelkõige kodust. Ja arvasin, et kui ma lastega maailma asju (sh toitumist) põhjalikult arutan, siis on kodune mõju oluliselt suurem, kui vaid korraks areenile hüpanud inimeste propaganda. Olen solvunud ja kurb, sest tundsin, et mu laps lihtsalt kisti propagandamasina vahele, kasutades ära tema noorust, lihtsameelsust ja haavatavust.

Kõige vastuvõtlikumad on söömishäireni viivate mõjutuste suhtes 9–13-aastased.

Kristi ja Martini (nimed muudetud – toim) lugu on ekstreemne näide. Aga laste toitumishäired on järjest enam leviv ja arstidele muret tekitav tendents.

„Kui vaadata teismelistega tehtud uurimusi, siis sealt ilmneb, et 15% poistest ja kolmandikul 11–17 aasta vanustest tüdrukutest esines kliinilisel määral häirunud söömiskäitumist," nentis psühholoog Hanna Paal, kes oma magistritöös uuris Eesti koolilaste häirunud toitumiskäitumist.

Toitumishäireteks nimetatakse toitumisharjumusi, mis enamasti puudutavad kas ebapiisavat või liigset toidutarbimist, mis võivad viia tervisekahjustuseni. Toitumishäirest veidi leebem mõiste on häirumuslik toitumiskäitumine, mis tähendab, et inimene pöörab toidule liialdatult palju tähelepanu, muretsedes kas oma kaalu, toidu puhtuse või muude aspektide pärast.

„Uurisin pikaajaliselt – kolme aasta jooksul – varases puberteedieas lapsi ja nende häirunud söömiskäitumist seoses erinevate psühholoogiliste konstruktidega: ärevuse ja depressiooni, pubertaalsete muutuste tajumise ja sotsiaalse survega. Minu uurimusest

TÖÖD ALUSTAS VILJANDI RIIGIGÜMNAASIUM

Laupäeval pidas esimese õppeaasta avaaktuse Viljandi gümnaasium ja pandi nurgakivi ehitatavale koolimajale. Viljandi gümnaasium on haridus- ja teadusministeeriumi hallatav õppeasutus, mis moodustati kolme Viljandi linna kooli gümnaasiumiastme baasil. Kool alustab 37 õpetaja ja 475 õpilasega, esimene aasta tegutsetakse asenduspindadel, kuni kooli maja valmib. **EPL**

VÕRUMAAL AVAB UKSED ESIMENE ERAKOOL

Täna kell 10 toimub avaaktus Võrumaa esimeses erakoolis Pikakannul, kus kooliteed alustab 20 last. Tegemist on Eesti esimese kogukonnakooliga, mille asutas pärast Lasva valla otsust kool sulgeda MTÜ Pikakannu Kooli Areng, kes võttis koolimaja rendile. Peale 6-klassilise kooli töötab seal ka kaheksa lapsega lastehoid ja huvikool ning suurt rõhku pannakse pärimuskultuurile. **EPL**

Eesti Päevaleht Täna digilehes

●●● Rootsi teadlased hoiatavad, et aastaks 2050 võib maailma rahvastik olla veepuuduse tõttu sunnitud taimtoiduliseks hakkama.
●●● Õnnetus vormelivõistlusel.

irmutavad lapsi lihast loobuma

vapeol või muidu külas olles, sest vanemad on selle ära keelanud. Fotolavastus: Eva Ligi

selgus, et lapsed on väga mõjutatavad ja olulisim faktor häirunud söömiskäitumisele oli tajutud sotsiaalne surve, tüdrukute puhul siis enamasti saledusele või poiste puhul lihaselisusele. Signaale saadakse vanematelt, sõpradelt, meedialt. Mida suuremat survet tajutakse, seda rohkem esineb ka häirunud söömiskäitumist," võttis Paal oma uurimustulemused kokku. Tema hinnangul on lapsed söömishäireni viivate mõjutuste suhtes kõige vastuvõtlikumad vanuses 9–13, kui toimumas on juba pubertaalsed muutused.

Šokeerivad klipid

Sotsiaalne surve söömishäirete tekkele on suur: levinuim on meedias kultiveeritav saleduskultus, mis võib viia anoreksia või buliimiani, kuid oma mõju on ka radikaalsetel toitumissuundadel, mille esindajad võivad lapsi lausa sihikindalt oma toitumismudeli usku pöörata – nagu Kristi ja Martini loos.

„Kui vanemad või sugulased, kes on lapsele autoriteedid, annavad signaale, et kas siis veganlus või saledus või midagi muud, on neile oluline ja seavad endale ise selliseid standardeid, siis see jõuab lapseni ka," märkis Paal.

Eesti Päevalehe ajakirjanik tegi endale konto Eesti veganite foorumisse, kus on koguni eraldi teema nn veganiseerimisest ehk oma tõekspidamiste levitamisest. „Ise olen pidevalt oma lähedasi püüdnud veganiseerida. Jagades neile infot, enda kogemusi, vegan-toitu pakkudes, saates neile teemakohaseid videoklippe (peamiselt loomapiinamistest, et mõjuks võimalikult šokeerivalt)," kõlab foorumikasutaja Kadikala postitus foorumisse.

Tallinna lastehaigla endokrinoloog dr Ülle Einberg kinnitab, et toitumisega seotud häirete arv kasvab. „Toitumisele pööratakse üldse väga palju tähelepanu. Mina olen palju kokku puutunud ülekaaluga ja võib juhtuda, et ülevõimendatud teemad viivad teistsuguste hälveteni. Toitumise kohta on palju infot, aga seda peab sõeluma. Kohtudes lapsevanematega näen, et pered on praegu terviseteadlikumad kui kümme aastat tagasi. Ökohullus on see, mis veidi hirmutab – minnakse teise äärmusesse," ütles Einberg.

Teha pole aga midagi, nentis ta. Arstid ei saa radikaalseid toitumissuundi või dieete järgivatel peredel ja lastel järel joosta. Pealegi – doktor Einbergi sõnul kipuvad vanemad oma tavapärasest erinevaid toitumisveendumusi varjama. Seda kinnitab ka veganite foorum, kus üks kasutaja otsib „taimetoitlastele lojaalset" pere- või lastearsti. „Meie saame teha seda, et kui lapsed satuvad haiglasse terviseprobleemi pärast, siis vanemaid korrale kutsuda, aga meie saame ju ka ainult selgitada," lausus Einberg.

SEISUKOHAD

Veganite selts laste „veganiseerimist" heaks ei kiida

Eesti veganite seltsi eestvedaja Minna Toots kinnitas, et veganite selts ei tunnusta Kristi ja Martini loos kirjeldatud radikalismi. „See on nõme, et selliseid äärmuslasi on olemas, kelle eesmärk on võimalikult paljusid inimesi veganiseerida. See aga ei tähenda, et kõik veganid oleksid sellised. Veganite seltsi eesmärk ei ole näidata loomapiinamisvideoid. See ei ole kõige lihtsam või parem viis kellelegi läheneda, kindlasti alustame teistest külgedest – et taimetoitu süües saab jääda ellu, et ei ole vaja süüa liha, kuidas vegan-toitu teha, kust seda saab jne," kinnitas Toots.

Tootsi sõnul on Eestis veganeid tuhatkond. Kui paljud neist on radikaalsed „veganiseerijad", ta ei tea. Samamoodi pole teada veganitest laste arv.

Veganite põhiseisukoht on, et loobuda tuleks kõigest loomsest. Süüa ei tohiks ei liha, piima, mune, võid ega isegi mett. Veganid on veendunud, et inimkeha suudab toime tulla ilma kõige loomseta. „Seda kinnitab American Dietary Association, mis on üks maailma suurimatest sõltumatutest toitumisteadlaste ühingutest. ADA on avaldanud paar aastat tagasi oma ajakirjas, et hästi planeeritud vegan-dieet on sobiv igale vanusegrupile," rääkis Toots.

Arstid sellega nõus ei ole. „Lapse puhul on see (veganlus – toim) ohtlik, laps on kasvav organism ja vajab rakkude uuendamiseks kõiki vitamiine ja mineraale," ütles Tallinna lastehaigla endokrinoloog dr Ülle Einberg. Veganite kinnitused, et ka taimedest saab keha kogu vajamineva kätte, arsti ei veena. „Miks sellist ekstreemset taimetoitlust vaja on, seda ma ei oska öelda. Normaalne toitumine eeldab, et me sööme mitmekülgselt ja et me sööks ka loomset toitu, sest muidu jäävad puudu loomse valgu allikad, asendamatud aminohapped, mida keha ei saa ise sünteesida. Puudu jäävad ka raud ja kaltsium. Kui mu ees oleks taimetoitlane, siis ta oponeeriks, et kaltsiumi on ka taimedes. Aga praktiliselt taimsest toidust kaltsium ei omastu, need on vaid spekulatsioonid, kus öeldakse, et me saame ka need toitained ja vitamiinid taimedest kätte," ütles Einberg.

VÄLJAVÕTTEID EESTI VEGANITE FOORUMIST

Laste veganlusest

foorumikasutaja Naksinmuru
Sel suvel vanavanematel külas olles, olid nad sunnitud oma liharoogi aeg-ajalt meie lapse eest ära peitma, sest kohe kui ta vanaema või vanaisa nägi liha söömas, siis ütles kõva ja selga häälega, et tahab ka liha saada. Ema küsis ikka paar korda minu käest, et äkki siis ikka annaks, see on ju see jussi viiner, siin ei ole mingeid e-aineid ega midagi. Kuna mina jäin endale kindlaks, et liha pole lapsele sobilik toit, siis nad lõpuks sõid oma lihasid salaja, et laps ei näeks. [—] See oli ka kummaline, aga ma olin ise liiga palju ametis sellega, et teha lapsele muid tervislikke toite, et polnud aega pikalt selle lihateemaga üldse tegeleda. Ükskord sai laps siiski mingi vorstijupikese kätte ega andnud enam suust välja. Küsisin, kas maitseb ja ta muidugi noogutas, aga hiljem kui oli natuke aega seda suus nätsutanud, siis ajas ikka välja – ei kõlvanud ikka lõpuks. Vahepeal oli abiks see, kui meil oli sojaviinereid ja kui vanavanemad hakkasid omi viinereid sööma, siis ma tõin oma lapsele sojaviinerid. Nendega on ka nii, et ta natuke sööb, aga tegelikult on aru saada, et talle meeldib rohkem närimise protsess kui neid süüa ja alla neelata. Tundub, et sellises vanuses 2,5 aastat muutuvad igasugu eeskujud lapsele oluliseks ja ta tahab olla oma lemmikute moodi, teha nii nagu teised lapsed ja süüa samamoodi nagu need, kes talle meeldivad.

foorumikasutaja Hapukurk
Millegipärast häirib mu vanemaid kohtuvalt, et me enam liha ei söö. Eriti muidugi see, et ka lapsi ei kavatse sellega enam toita. Räägime ja seletame, saadan artikleid mida lugeda jne, aga pea iga kord kui lapsed päevakese nende hoida on, tuleb jälle vaidlus! Vahel tundub, et nüüd lõpuks on rahu saabunud ja nad leppinud meie otsusega. Ja siis hakkab jälle otsast pihta. Kord jooksid lapsed lausa vastu, väike lihatükike käes! Lapsed olevat hakanud karjuma, et tahavad ka liha, kui nad ise endale seda praadisid. Nii vanemad leidsidki, et laps teab ikka ise, mida tal vaja on jne.

foorumikasutaja J. V.
Mul tekkis praegu selline situatsioon, et lastearst, olles väga autoriteetne ja muideks hea inimene, surub peale, et imik peab varsti ka liha saama, isegi siis, kui peres seda ei sööda. Põhjused: raua ja vitamiini B12 puudus, mis võib viia selleni, et poiss areneb aeglaselt ja tal esineb tulevikus närvisüsteemi jm terviseprobleeme.

Olen tükk aega otsinud ja küsinud, kuid siiamaani pole ma oma küsimusele vastust saanud. Kas Eestis on lastearste või perearste, kas oleksid taimetoitlaste suhtes lojaalsed?

Suhted teiste inimestega

foorumikasutaja Whitemagic
Kuidas õnnestus või ei õnnestunud teil oma vanemate (või terve perekonna) veenmine, et veganism ei ole tervisele ohtlik ning loomapiinamine on ebaeetiline?

Ma olen äsja Rootsist koju saabunud ja eile koju jõudes ootas mind ees külmkapis surnud kana ja sea keha tükid tarretises. Ehk siis väga rõve. Õnneks sain süüa leiba ja kurki (jee!). Aga mind kui uustulnukat teeb lihtsalt niiiiiiii kurvaks see, et minu vanemad, kes on alati minu silmis nii targad ja õigete maailmavaadetega olnud, kes on nii toredad isiksused ja kellega ma alati hästi läbi olen saanud, on äkitsi maailma kõige rumalamad inimesed. [—]

Öelge, kust tuleb alustada? Kas ma pean neid lihtsalt vältima hakkama ja mitte enam nendega suhtlema? Sest ma tean, et kui nad oma laibasöömist jätkavad, siis minust neile suuremat seltsilist pole.

Tervis üldisemalt

foorumikasutaja K6
Ma ei ole nüüd vist kolm aastat piima joonud. Katse jätkub. Eesmärgiks on peatada hambaaukude teke.

Heal juhul peaks väikesed augud ka ära paranema aga see on juba täitsa alternatiivteadus, mille peale hambaarst mind lihtsalt välja naeraks... (ja põlema süütaks kui keskaeg oleks.)

Aga hammas on luu ja luu pareneb...

foorumikasutaja Ananga
ma kuulsin, et 100% toortoit on võimeline teha seda hammaste trikki...

ja isegi väidetakse, et hallid juuksed muutuvad tagasi...

küllap on õige toitumisega kõik võimalik...

EESTI VÄIKSEIM KOOL

6 õpilast – neli tüdrukut ja kaks poissi – istub tänavu koolipinki Eesti väikseimas, Ruhnu põhikoolis, kirjutas Õpetajate Leht. Ainsa 1. klassi lapsena sai aktusel aukoha kuuene Iti. **Delfi**

AABITSAPIDU TALLINNAS

Täna kella kahest on Tallinna esimeste klasside õpilased koos vanemate ja õpetajatega oodatud Vabaduse väljakule Aabitsapeole, kus ootavad töötoad ja muu meelelahutus. **EPL**

VALGA JA VALKA TEEVAD HARIDUSES KOOSTÖÖD

Kaksiklinnad Valga ja Valka alustavad ühistegevusega kahes koolis. Valka kunstikoolis avatakse peale läti- ja venekeelsete ka kaks eestikeelset õpperühma, mida juhendavad kolm Valga kunstiõpetajat. Valgamaa kutseõppekeskuses alustab aga põhikooli baasil tööd lätikeelne puidutöötlejate õpperühm ning keskhariduse baasil ingliskeelne logistika ja veokorralduse õpperühm. **EPL**

Soome esimese klassi õpetaja: harjutame mõtlemist

Üleilmselt kiidetud Soome kooli peamisi juhtmõtteid on, et nõrgemate eest kantakse hoolt. **Peale tavaõpetajate** töötavad koolides ka eriõpetajad, kes aitavad vajadusel iga last eraldi. **Kuni neljanda klassini** välditakse hindeid, et lapsi mitte võrrelda ja hoiduda sildistamisest.

Telegramm

Kadri Ibrus
Helsingi–Tallinn

Kaks väikest hiina tüdrukut ripuvad pea alaspidi turnimisredelil ning õõtsuvad maa ja taeva vahel. Üks lööb kogemata jalaga teisele vastu pead, ehmub, teeb siis talle pai ja ütleb selges soome keeles „anteeksi" ehk „anna andeks". Nendest lähevad mööda kirjudesse pearättidesse mähitud mustanahalised tüdrukud, kes arutavad samuti puhtas soome keeles just lõppenud tunni teemasid. Valgete juustega poisid mängivad sealsamas maahokit, tormates, kepid käes, edasi-tagasi üle hoovi. Oleme Meilahti algkoolis Helsingis.

Siin koolis õpivad ligi kahekümnelt maalt pärit lapsed. Kõige rohkem on hiina päritolu lapsi, kuna tegemist on ainukese Helsingi kooliga, kus saab õppida hiina keelt. Esialgu oli see mõeldud Soome elama tulnud hiinlaste lastele, et nad saaksid õppida oma emakeelt. Siis aga hakkas tulema ka lapsi, kes on vanematega elanud Hiinas ja seal koolis või lasteaias käinud ning Soome tagasi tulles soovisid keele õppimist jätkata. Kuid nüüdseks on hiina keel nii popiks saanud, et seda on õppima asunud ka tavaliste soome perede lapsed, kelle vanemad usuvad, et hiina keele oskusest saab suur eelis rahvusvahelise äri ajamisel.

Neid, kellele hiina keel on emakeel, õpetab Hiinast kohale tulnud õpetaja, kes ise ei räägi üldse soome keelt. Õpilasi, kes on kas hiina- või kakskeelsed, on tänavu kaheksa. Neid soome lapsi, kes alustavad hiina keele õpinguid nullist, aga juba 16. Kooli direktor Päivi Paakkanen möönab, et soome vanemate huvi asja vastu kasvab aasta-aastalt. „Hiina on tuleviku keel," naerab esimese klassi õpetaja Reija Toikka-Klutse.

„Laste arvates ei ole hiina keel raske. Üks tüdruk, kes hakkas kolmandas klassis inglise keelt õppima, ütles, et inglise keel on palju raskem ja keerulisem kui hiina keel," kirjeldab Toikka-Klutse muheldes. Hiina keele õpet alustatakse rääkimisega ja kirjutatakse tavaliselt hääldusе järgi, mitte kohe hieroglüüfides – see tuleb hiljem.

> **Viimastes uuringutes on välja tulnud, et kõige rohkem mõjutab last ema haridus.**

Kirev seltskond

Soomes on tavaks, et kõik eri maadest pärit lapsed peavad saama õppida ka oma emakeelt. Samuti on kõigile Soome tulnud immigrantide lastele, kes ei oska soome keelt, korraldatud oma ettevalmistusklassid. Seal veedetakse terve esimene õppeaasta keelt õppides. Osas tundides, nagu muusika ja kehaline kasvatus, hakatakse käima koos teiste lastega ning tehakse nende ja õpetajatega tutvust. Poole aasta pärast algab matemaatika õppimine, mida saab teha ka soome keelt veel päriselt oskamata. Siis tulevad teised reaalained. Ja kui nad lähevad edasi soome kooli, siis enamasti pannakse nad üks klass allapoole, et sisseelamine läheks kergemalt – seal on palju tuttavat ees ja laps tunneb end enesekindlamalt.

„Meie lastel on selles suhtes juba värvipimedus," märgib õpetaja Leena Toikkanen. Mis pole ka ime, kui koolis ei ole mitte üks silmatorkav mustanahaline laps trobikonna heledapäiste vahel, vaid kogu seltskond on kirev. Kui igaüks on väga erinäoline ja omapärase taustaga, siis ei saagi diskrimineerimist tekkida. Need lapsed õpivad juba väikesest peale, kui suur ja lai on maailm. „Vanasti moodustas lapse maailma tema pere ja lähedased sõbrad. Nüüd, kui meile tuleb jälle mõni uus õpilane, siis uurime kaardilt, kus tema maa asub. See on ju palju huvitavam viis teise kultuuri kohta õppida, kui sa tunned sealt kedagi. Võõrakartus kaob," räägib Toikkanen.

„Raske on siis, kui vanemad on pärit riigist, kus pole võimalik haridust saada. See tähendab, et vanemad ei oska last aidata kodutööde tegemisel, sest nad ise ka ei tea, kuidas õppida," räägib õpetaja Toikka-Klutse. Nendeks puhkudeks on välja mõeldud eraldi kodutööde tegemise klubi, kus laps ei käi iga päev, vaid siis, kui vaja on. Koos tehakse pärast kooli kodutöid ja seal aitab neid kooliskäimise abiline.

„Siia kooli pääsevad kõik lapsed," kinnitab esimese klas-

Helsingi Meilahti algkoolis õppivad lapsed on pärit ligi kahekümnelt maalt. Nii teise emakeele kui ka õppi likult vara ree peale aidata, et nad tavalises Soome koolis hakkama saaks.

SÕJAKOOL MARSIB TARTUS

Täna kell 10 marsivad kaitseväe ühendatud õppeasutuste kõrgema sõjakooli kadetid ja lahingukooli õppurid orkestri saatel kooli peahoone juurest Riia mäelt Raekoja platsile ja tagasi. **EPL**

ALGKLASSILAPSED ÕPETATAKSE PROGRAMMEERIMA

Tiigrihüppe SA programmi Proge-Tiiger abil saavad programmeerimise ja veebilahenduste loomisega tutvust teha juba esimese klassi õpilased. Kõigepealt alustavad programmeerimistundidega algklassid. Uuel aastal lisanduvad programmeerimisringid keskastmele ja valikkursused gümnaasiumile. Esialgu pilootkoolides käivituva programmiga saavad edaspidi ühineda kõik koolid. **EPL**

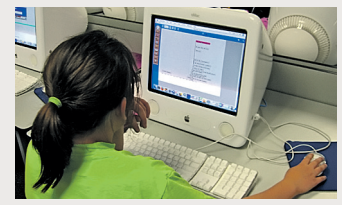

KAKS TEOLOOGIAKOOLI ÜHINEVAD

Täna kirjutavad Tartu Jaani kirikus peetaval tänujumalateenistusel liitumislepingule alla EELK usuteaduse instituut ja Tartu teoloogia akadeemia. Läbirääkimised on kestnud 2012. aasta algusest, lõplikult liitutakse 1. juulil 2013. Tartu teoloogia akadeemia jääb ka pärast liitumist tegutsema Tartusse usuteaduse instituudi osakonnana, keskendudes hingehoidjate koolitamisele. **ERR**

imisraskustega lapsed üritatakse võima-

Foto: Maarja Kotkas

si õpetaja Mervi Matero. Ehk Soomes ei tehta mitte mingisuguseid katseid esimese klassi lastele. „Lapsed alustavad oma lähipiirkonna koolides."

Koolipiirkonnad kui sellised on küll olemas, aga praktika on, et kõik võetakse vastu. Samal ajal on lastel võimalik minna ka teistesse koolidesse. „Aga seda juhtub vähe, sest vanemad tahavad, et lapsel oleks lihtne ja kool oleks lähedal," räägib algkooli direktor Päivi Paakkanen.

Ka on Soome koolide tase suhteliselt ühtlane. „Meil ei ole ka piirkondi, mis oleks sotsiaalselt väga halval järjel," selgitab Paakkanen suuremat pilti. Seda on püütud korralda juba linna planeerimisel, näiteks on sotsiaalmaju ehitatud teadlikult eri linnaosadesse, mitte ühte kohta kokku, et hoida ära slummide teket.

Soome kooli saladus

„Me teeme koostööd juba lasteaedadega enne laste esimesse klassi jõudmist," kirjeldab Matero. „Teeme tutvust, mis lapsed on tulemas, kes vajab erituge." Algkoolis on peale tavaõpetajate olemas ka eriõpetajad, kes tegelevad individuaalselt õpilastega, kes vajavad lisatuge.

Esimesse klassi tulijad jagatakse kahte rühma: need, kes on lugejad, ühte rühma ja neid õpetab üks õpetaja ning need, kes alles alustavad lugema õppimist, teise rühma ja nendega tegeleb teine õpetaja. „Nii et iga laps saab seda, mida ta vajab," märgib Matero.

Seega saavad nad esimesel aastal lihvida oma oskusi ja kui teise klassi minnakse, jätkab iga laps tavalises klassis ja eraldi lugemisrühmi enam ei ole. Matero sõnul on viimasel ajal olnud nii, et umbes pooled esimesse klassi tulevad lapsed oskavad lugeda ja pooled veel ei oska.

Eriõpetaja annab, kui vaja, eraldi harjutustunde. Enamasti neljale-viiele lapsele koos. Või tuleb klassi tavalise tunni ajal ja toetab seal neid, kes veidi abi vajavad.

Meilahti algkoolis on ka kaks eraldi klassi erivajadustega lastele. Eriklassides on nii õppimis- kui ka käitumisraskustega lapsed. Nad asuvad sealsamas, teiste klassidega koos. „Eesmärk on, et lapsed areneksid ja saaksid üle minna tavakooli," ütleb ühe sellise klassi õpetaja Leena Toikkanen. Osa nende laste tunde toimub koos teiste lastega ja üleüldse tehakse palju koostööd. Kui õpetajad panevad tähele, et mõni eriklassi lastest saab paremini hakkama, siis läheb ta üle tavaklassi.

Mis siis ikkagi on Soome kooli saladus? Miks tuuakse ikka ja jälle just Soome kooli esile rahvusvahelistes võrdlustes? Nii väga heade akadeemiliste tulemuste tõttu kui ka sotsiaalse tasakaalustajana – kool aitab paremale järjele ka halvemast sotsiaalsest olukorrast pärit lapsed.

„Üks oluline asi, mis nüüd viimaste uuringutega on välja tulnud, on emade haridus," vastab direktor Paakkanen. „Selgus, et just see on kõige olulisem, rohkem, kui näiteks isa haridus, mis mõjutab lapse hariduskäiku."

Soome õpetaja palk on riigi keskmine, aga nemadki märgivad, et tahaks juurde.

Üldisemalt rääkides mängib aga rolli ka hariduse tähtsaks pidamine terves ühiskonnas ja sellega seotud traditsioonid. „Ei tule kõne allagi näiteks, et laps ei käi koolis," märgib Paakkanen. Seetõttu ei ole ka Soome koolidest peaaegu üldse väljakukkujaid.

Samuti on oluline tõhusa eriõppe pakkumine kõigile seda vajajatele. See, et nõrgemate eest kantakse hoolt, ongi Soome kooli peamisi märksõnu. „Kõiki saab õpetada ja ka õpetatakse," ütleb Paakkanen.

„On vaja kohe algusest tegeleda lapse probleemidega," sõnastab ühe juhtmõtte eriklasside õpetaja Leena Toikkanen. „Näiteks kui laps ei oska keskenduda, siis juba lasteaias nähakse neid probleeme ja asutakse nendega tegelema." Lasteaias käib seejuures peaaegu sada protsenti Soome lastest, ka see on muutunud iseenesestmõistetavaks.

„Lapse koolis käimine seisneb palju enamas kui õppimine," lisab Toikkanen. „Laps peab õppima ka teiste õpilastega suhtlema. Näiteks kui edukas saab keegi täiskasvanuna olla, kui ta ei suuda oma kaaslastega suhelda?"

Tähtis on aga seejuures tegeleda kõigi lastega vastavalt nende võimetele. Paematele annavad õpetajad näiteks lisaülesandeid.

Kuni neljanda klassini ei panda hindeid mitte numbrites, vaid sõnaliselt. „Mõte on selles, et nii väga ei võrreldaks. Lapsel peab olema aega esimestel aastatel areneda. Ei ole vaja kohe väiksena alustada sildistamisega," sõnab Toikkanen. „Me õpetame otsima infot ja seda siis ära kasutama."

„Üks edu saladusi on ka meie õpetajate tase, nad on väga hästi koolitatud," toob välja direktor Paakkanen. Õpetaja haridus on nii hinnas, et konkursisõela läbivad vaid parimad. „Ja nüüd nad oskavad ülikoolis valida õpetajaametisse häid inimesi, sest ega igaüks sellesse ei sobigi," lisab Toikkanen.

Õpetaja palk on seejuures umbes riigi keskmine, ehkki kui sellest õpetajatega juttu teha, märgivad ka nemad, et eks alati tahaks juurde.

Vähem kirjatööd

Õpetaja Toikka-Klutse, kes on käinud ka Eesti kolleegidega tutvumas, toob esile mõned erinevused Eesti kooliga. „Meie õpetajatel ei ole nii palju kirjatööd kui teie õpetajatel. Kirjatööd, mis ei ole seotud õpetamisega," räägib ta. „Meil ei ole vaja iga tunni järel kirjutada kõike üles. On küll olemas tööplaan, aga direktor usaldab mind, et ma järgin seda." See annab igale õpetajale vabaduse korraldada tundi oma äranägemise järgi ja otsustada õpetusviiside üle.

Samuti ei ole Soomes õpilastel päevikuid. „Aga miks seda vaja on? Ma saadan vanemale internetis teate, kui kodutööd on tegemata. Tunniplaan on olemas netis. Lastel on see välja prinditud ja kodus külmkapi peal ja klassis lauale kleebitud. Meil ei ole vaja iga päev raisata aega päeviku täitmisele," kirjeldab õpetaja.

„Esimestes klassides on oluline, et laps saab harjutada mõtlemist," ütleb Toikka-Klutse. „Tal peab olema luba teha vigu. Ei peaks andma kõike valmiskujul ette, vaid laskma neil endil mõelda. See arendab iseseisvat mõtlemist ja oskust seda teadmist kasutada."

„Lapsed peavad õppima ise otsima lahendusi, omaette. Me julgustame, et lapsed ise mõtleks endale ülesandeid välja. Näiteks mõne suulise ülesande ja siis pakuvad, kus seda saaks elus kasutada. Sest kogu õpitu peab käima eluga kaasas," lõpetab Toikka-Klutse.

Direktor Päivi Paakkanen

Õpetaja Mervi Matero

Õpetaja Leena Toikkanen

Õpetaja Reija Toikka-Klutse

Haridusminister saatis koolireformi seaduse kooskõlastamisele

Haridus

Pakett hõlmab üpris laia valdkonda alates õpetajate palkadest kuni gümnaasiumi rahastamiseni.

Lauri Tankler
lauri.tankler@epl.ee

1. septembri ja kooli alguse puhul saatis haridus- ja teadusministeerium laiali teate, et minister Jaak Aaviksoo algatatud üldhariduse korraldamise kava ehk haridusreform on saanud lõpuks seaduseelnõu vormi ning läheb nüüd kooskõlastamise ja tagasiside ringile.

Reform hõlmab päris suurt valdkonda üldhariduses ning põhineb niinimetatud Aaviksoo teesidel, mille valitsuskabinet maikuus heaks kiitis. Põhimõtteliselt eraldab kava gümnaasiumide ja põhikoolide rahastamise, kaotab ära õpetajate senised riiklikud kvalifikatsioonitasemed (õpetaja, vanemõpetaja, metoodik jne) ja koormusnormid, sätestab üheainsa palga alammäära, annab direktoritele võimu juurde ja nõuab ministeeriumilt digitaalsete õppematerjalide portaali loomist. Ehk muudab pea kogu üldhariduse korraldust.

Nädal aega tagasi saatis ministeerium ka kõigile koolidele infokirja, kus küsimusevastuse vormis püüti selgeks teha, mida õigupoolest plaanitakse ja kuidas see järgmisest õppeaastast inimesi mõjutama hakkab. Muidugi rõhutatakse ka selles infokirjas õpetajate palkasid, kinnitades, et järgmisest aastast on õpetajate brutokuupalga alammääraks 700 eurot ja keskmine palk peaks tõusma selleks ajaks 840 euroni.

31. augustil välja saadetud eelnõule ootab ministeerium vastuseid juba kolme nädala pärast, 20. septembriks. Aaviksoo on varem öelnud, et soovib paketti riigikogusse saata juba sel sügisel, et oleks võimalik seaduse jõustumine järgmise aasta 1. septembrist.

Sihtasutus
Tallinna Tehnikaülikooli Arengufond
kuulutab välja 2012. aasta sügiseste
STIPENDIUMIDE KONKURSI

Lisainfo:
www.ttu.ee/arengufond
arengufond@ttu.ee
telefon 620 3498

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOLI
ARENGUFOND

Rossi lahkumine süvendab teravat juhtide põuda rahandusministeeriumis

Asekantslerid

Ministeeriumi tippjuhtkonna ridades haigutab pirakas auk, mis läheb aina suuremaks.

Raimo Poom
raimo.poom@epl.ee

Tanel Ross jätab kuu aja pärast oma kabineti rahandusministeeriumis ja süvendab Jürgen Ligi kaadrimuret veelgi. Foto: Rauno Volmar

Kui rahandusministeeriumi finantspoliitika asekantsler Tanel Ross kuu aja pärast juba haigekassas tööl on, tekib riigi finantside eest vastutavas ministeeriumis päris tõsine olukord.

Asutuse sisulist tööd juhtima pidavast viiest asekantsleri kohast on siis täitmata tervelt kolm. Täidetud kohtadest ühte ehk halduspoliitika asekantsleri kohta mehitab tegelikult „kaa-tee" ehk kohusetäitja, kelleks on riigihangete ja riigiabi osakonna juhataja Agris Peedu. Formaalselt oleks ametis vaid üks päris asekantsler – juba pikka aega eelarvepoliitika valdkonda juhtinud Ivar Sikk.

Ühe riigi kõige kesksema asutuse aina kehvem olukord tippjuhtidega tekitab võimukoridorides tõsist muret. Seejuures pole täitmata kohtade probleem mitte ootamatult tekkinud, vaid pikalt kestnud ning seotud riigi võtmevaldkondade juhtimisega.

Näiteks üle kogu riigi kestev tugiteenuste reform ootab vastava ala asekantslerit juba põhimõtteliselt pool aastat – alates ajast, mil seda väga ambitsioonikat reformikava tõuganud endine asekantsler Marek Helm maksuameti juhiks suundus. Maksu- ja tollipoliitikat kureeriva asekantsleri valdkond on põhimõtteliselt selle taseme juhita olnud poolteist aastat. Ajast, mil praegune kantsler Veiko Tali muu hulgas selle valdkona pealt ministeeriumi üldjuhiks edutati.

Viiest asekantsleri kohast on Rossi lahkumise järel täitmata tervelt kolm.

Nüüd siis ähvardab rahandusministeeriumis tühjaks jääda finantspoliitika ja välissuhete asekantsleri koht, kelle praegune põhiülesanne on tegeleda Eesti poliitika väljatöötamisega Euroopa võlakriisi leekidega võitlemiseks.

Rahandusminister Jürgen Ligil ei jäänud muud üle kui nentida, et niisugune olukord on tõesti tekkimas. „Meil on väga hea meeskond ja teame, kes midagi teab. Suudame kuidagi neid formaalseid puudujääke katta," lisas minister kinnituse, et töö suudetakse siiski ära teha.

Otsitakse parimaid

Ligi sõnul on vakantside täitmist pidurdanud soov teha parimad valikud kohtade täitmiseks ja mitte neid lihtsalt kiiresti ära täita. „Ega see lihtne ei ole. Tanel Rossi kaotus oli suur ja asjatu oli siin rääkida mingisugusest ministri plaanist teda kuskile väljapoole oma haldusala tööle panna. Ma olen ikkagi väga kurb, et ta läheb teise valdkonda," ütles Ligi.

Rahandusminister andis mõista, et tööd kohtade täitmiseks tehakse. „Muidugi tulevad mingis osas avalikud konkursid. Mingid ideed on ka inimeste suhtes, tuleb nende plaane vaadata."

JUHID

Mida üks asekantsler ministeeriumis õieti teeb?

Kõigi ministeeriumide juhtimine on üles ehitatud sarnase skeemiga. Poliitiliselt juhib ministeeriumi muidugi minister, kes on valitsuse liige ja vastutab kogu täiega oma valdkonna eest riigikogu ees. Kõige kõrgemaks ametnikuks on kantsler – tema peaülesanne on tagada, et ministeerium toimiks ja oleks suuteline ministri, valitsuse ja riigikogu poolt seatavaid ülesandeid täitma.

Kuid lisaks sellele peab ministeerium tagama ka selle, et suudetakse pakkuda parim viis poliitikute seatava eesmärgi täitmiseks. Ehk siis anda vastuseid küsimusele, kuidas midagi teha.

Just see viimane on asekantslerite peamine ülesanne. Ehk siis, kui rahandusminister tahab võidelda salakütuse vastu, siis peaks maksu- ja tollipoliitika asekantsler suutma kohe öelda, kuidas seda võiks teha.

Või kui valitsus tahab palku tõsta, siis peaks selle võimalused olema kohe portfellist võtta ministeeriumi eelarvepoliitika asekantsleril. Seega on asekantslerid ministrite ja valitsuse jaoks väga tähtsad nõuandjad.

Peep Aaviksoo on hädas võlausaldajate nõuetega

Investeering

Ärimees Peep Aaviksoo pole suutnud Rumeeniasse vahendatud investeeringuid tagasi teenida.

Lauri Tankler
lauri.tankler@epl.ee

Peep Aaviksoo ärid Rumeenias kõrbevad. Foto: Tiit Blaat

Samal ajal kui Eesti korvpallurid võitlesid eile õhtul Iisraeli palluritega ühes kõige olulisemas mängus Euroopa meistrivõistluste pääsme eest, pidi korvpalliliidu president Peep Aaviksoo muretsema hoopiski uuesti oma Rumeenia investeeringute pärast, sest äripartnerite nõuded käivad talle üle jõu.

Eesti Päevalehe andmeil on Aaviksooga koos Rumeenias killustikuvabrikut omanud ja ka mujale investeerinud ettevõtetel kannatus katkemas ning nõuded Aaviksoo vastu sisse antud. Küsimusele, kas tegemist on eraisiku vastu suunatud nõuetega, vastas Aaviksoo, et „see on äriühingute vaheline vaidlus ja las ta niimoodi käib".

2000. aastate keskpaigas suure hurraaga Rumeeniasse Eesti ettevõtjate investeeringuid vahendama hakanud IPC Investment Group (mille omanike seas oli alguses ka Aaviksoo) ei ole saanud kuidagi hakkama võlakirjainvestoritele raha tagasi teenimisega, sest Rumeenia kinnisvaraturg, millesse enim investeeriti, kiratseb. „Investeeringud on sinna kinni jäänud meil kõigil," nentis Aaviksoo, kes 2008. aastal IPC juhtkonnast lahkus ja 2009. aastal pärast ühe projekti IPC-lt väljaostmist ka omanikeringist lahkus.

Selleks projektiks oli killustikutootmise tehas Nordic Stone, mille käsutuses oli veel 2009. aastal 7,5 miljonit tonni killustikuressurssi ning mille enamusaktsiad omandas Aaviksoo toona 1,34 miljoni euroga. Nii on võimalik välja lugeda Rumeenia ametlikest teadaannetest, et just Aaviksoo määrati 2009. aastal päris mitme Rumeenias tegutseva ettevõtte (kaasa arvatud Nordic Stone) allkirjaõiguslikuks esindajaks vähemasti 2013. aasta jaanuarikuuni.

Juristide kaudu

Mainitud killustikutehase kaasomanikeks oli teiste seas näiteks Baltronic OÜ, kes Eesti Päevalehe andmetel on üks nendest, kes on nõude Aaviksoo vastu sisse andnud. Baltronic OÜ omanik ja juhatuse esimees Rommi Roosimaa ei soovinud vaidlust kommenteerida. „Me oleme kokku leppinud, et me ajame seda asja esindajate kaudu," ütles ta.

„Eks Rumeenias on majanduse olukord sama hull kui igal pool," nentis Aaviksoo.

Uputav Viru vangla veemaksu ei maksa

Vesi

Aasta läbi oma territooriumilt miljoneid liitreid põhjavett välja pumpav Viru vangla ei pea vee erikasutuse eest sentigi maksma, kuigi näiteks Eesti Energia maksab oma kaevanduste tühjendamise eest maksu mitu miljonit eurot aastas.

Seadusest saab lugeda, et vee erikasutusluba vajatakse juba siis, kui põhjavett võetakse rohkem kui 5 kuupmeetrit ööpäevas. Viru vangla territooriumilt pumbatakse aga Eesti Päevalehe arvutuste järgi välja 800 000 kuupmeetri vett aastas.

Tavaarusaama jaoks on nii kaevandused kui ka vanglad teadlikult rajatud paikadesse, kus põhjavesi uputab. Miks siis üks vee väljapumpaja maksab, teine mitte?

„Kuna vett ei kasutata, ei tule tasuda ka erikasutusmaksu," teatas Viru vanglakompleksi omaniku Riigi Kinnisvara aktsiaseltsi kommunikatsioonijuht Madis Idnurm.

Põhjalikumalt selgitas asja keskkonnaameti Ida-Viru regiooni juhataja Jaak Jürgenson. Tema sõnul pole Viru vangla territooriumilt vee väljapumpamise näol tegemist maksustatava vee erikasutusega, pigem hoopis oma krundi uputusest päästmisega, mis seaduse järgi maksustamisele ei kuulu. „Viru vangla ei tõsta ega alanda põhjavee taset ega juhi ka koos veega kraavi saasteaineid. Ükski omanik ei pea maksma selle eest, kui ta oma krundilt liigvett ära juhib," rääkis Jürgenson. **Rein Sikk**

Täna Delfis: kas ummikud ummistavad Tallinna liikluse?

EFSF-i nõunik Andres Sutt: Eesti saab vajaduse korral kindlasti ka ise ESM-ist abi

Hispaania majandus on tasakaalustumas, kinnitab Sutt. Pildil Madridi puuviljakaupmees Foto: Reuters/Scanpix

Euroala

Andres Sutt kinnitab, et Eesti oma väiksuse tõttu eurofondi abirahast ilmajäämist kartma ei pea.

Kärt Anvelt
kart.anvelt@epl.ee

Poole aasta pärast on rohkem neid, kes leiavad, et Euroopal on paremad väljavaated kasvada – nii ütles Eesti ESM-iga liitumist kommenteerinud endine Eesti Panga asepresident ja praegu Euroopa Finantsstabiilsuse Fondis (EFSF) töötav Andres Sutt.

Küsisin Kuku raadio saates „Nädala tegija" Suti arvamust spekulatsioonide kohta mõne riigi euroalast väljakukkumisest ning kuidas see kõiki teisi protsesse võib mõjutada, kui see ükskord peaks reaalsuseks saama. Eelkõige on räägitud Kreeka väljumisest või väljalangemisest.

Sutt viitas, et on olnud erinevaid eksperte, kelle hinnangul peaks euroala praeguseks juba kadunud olema. „Viimane aasta-pool on väga palju olnud õhus emotsiooni ja vähe faktidel põhinevat analüüsi. Aga kui vaatame otsa faktidele, siis Kreeka on tegelikult väga palju teinud. Enamvähem sama palju kui Läti oma majanduse korda seadmisel," märkis Sutt.

Ta lisas, et kuigi Kreekal on oma majanduse lõplikuks kordasaamiseks veel väga palju teha, tundub praegu siiski, et languse põhi on üsna lähedal või peaaegu käes. Näiteks on ka Kreeka uue majanduspoliitikameeskonna kohta öeldud väga häid sõnu ning seda pole teinud mitte ainult eri institutsioonid, vaid ka erasektor.

„Seetõttu arvan, et täna on see risk kindlasti väiksem, kui ta oli mõni aeg tagasi," oli Sutt optimistlik. Kõrvutades euroala Ameerika Ühendriikide või Jaapaniga, paistab euroala Suti kinnitusel tegelikult palju parem välja ja seda nii riigivõla kui ka eelarve defitsiidi osas.

Samuti soovitas Sutt vaadata riike, kes kasutavad abiprogramme. „Näiteks Iirimaa on juba proovinud turult raha laenata ja teinud seda edukalt. Jooksevkonto, mis neil kunagi oli suures miinuses, on plussis. Hispaania majandus tasakaalustub ka: 100 miljardit, mida Hispaania pankadele läbi räägitakse, on kümme protsenti SKT-st. See on väga suur summa, mis üldjuhul on olnud piisav. Portugal liigub samamoodi paremuse suunas," tõi Sutt näiteid.

Just seetõttu arvabki Sutt, et poole aasta pärast on võibolla ka rohkem neid, kes ütlevad: tõesti, Euroopal on paremad väljavaated kasvada ja edasi liikuda, kui me arvasime. „Nii et ma liiga palju maailmalõpu stsenaariume tõsiselt ei võtaks. Aga loomulikult, töö ei ole tehtud. Teha on veel palju," tõdes Eesti oma mees ESM-i juures.

Andres Sutt
EFSF-i juhi nõunik

Kreeka on tegelikult väga palju teinud. Enam-vähem sama palju kui Läti.

Abivajajate edusammud

Sutt oli optimistlik ka selles, kas ESM-i lepingu ratifitseerinud Eesti vajaduse korral ka ise abi saab. Nimelt viitas riigikogu IRL-i fraktsiooni liige Margus Tsahkna, et ESM-i lepingu järgi tullakse appi nendele riikidele, kes oluliselt niiöelda ohustavad euroala stabiilsust. Kuna aga Eesti osakaal euroalas on oma väiksuse tõttu niivõrd pisike, siis olevat võimalus, et häda korral jääbki Eesti üksi.

Sutt oli aga kindel, et kui Eesti abi küsib ja vajalikes tingimustes kokku lepitakse, on Eestil samasugused õigused nagu igal teisel euroala liikmesriigil. Sutt tõi näiteks Küprose, kellega praegu on läbirääkimised pooleli. „Tõsi, jutt ei ole küll hetkel ESM-ist, sest ESM-i juriidiliselt ei eksisteeri, aga selles mõttes EFSF ja ESM ei erine, ning väiksus ei ole siin kindlasti tegur, mille põhjal saab öelda, et Eesti mitte kunagi mitte mingisugustel tingimustel ei saaks ESM-ist abi saada. Ma arvan, et see hirm on küll alusetu," ütles Sutt, avaldades samal ajal lootust, et Eestil ei teki kunagi vajadust seda abi küsida. ●

Lõuna- ja Põhja-Euroopa kriisid pole võrreldavad

Vastuväide

Andres Arrak
majandusteadlane

Jutt, et Kreeka on oma positsioone parandanud, ei vasta tõele. Ometi võib esimene lahkuja olla hoopiski Hispaania.

Eks keskpankurid peavadki niimoodi rääkima, et turge rahustada. Iirimaad Lõuna-Euroopaga võrrelda ei ole väga mõistlik. Nad olid sarnased seetõttu, et mõlemad sattusid võlakriisi, aga põhjused olid hoopis teised.

Iirimaa majandus oli väga modernne ja korras, nende tööstus toimis ja toimib ka praegu; Kreekal näiteks ei olegi tööstust. Iirimaal tekkis muidugi pangamull, kinnisvaramull ja laenumull ning võlad läksid niivõrd suureks, et nad hakkasid panku ära päästma.

Hispaanias, Portugalis, Kreekas ja Itaalias on põhimõtteliselt probleemid samad. Kreekas nad võimenduvad lihtsalt tugevamalt. Aga Kreekas olid laenuintressid umbes 20 aastat tagasi sama kõrged. Tänu euroalasse vastuvõtmisele ja Saksamaa rahapoliitikale läksid intressid alla. Nii hakkasid need riigid saama sama intressiga laenu ja tegelikult jäi neil tänu sellele raha üle. Selle asemel, et maksta oma vanad võlad ära, hakkasid nad uusi ja suuri kulutusi tegema.

Mina olen pessimist, sest Kreekat üksi oleks võimalik küll ära päästa, kui kõik oma seljad kokku panevad, aga see jutt, et Kreeka on oluliselt oma positsioone parandanud, ei vasta tõele. Me unustame ära, et Maastrichti kriteeriumite nõue on hoida oma eelarvedefitsiit miinus kolme protsendi peal. Kreeka eelarve oli miinuses ka siis, kui majandus kasvas, kui tegelikult oleks pidanud raha kõrvale panema. Ja mitte kolme protsendiga, hoopis seitse, kaheksa ja kümme.

Sisuliselt on muidugi Kreeka maksejõuetu ja pankrotis, aga ESM-i või EFSF-i raha päästab nad ära. Ja Igor Gräzin ütles väga õigesti (ning ka Jürgen Ligi viitas sellele), et tegelikult nende laenudega välistame ausa konkurentsi.

Halvim oleks inflatsioon

Kui Euroopas toiminuks aus konkurents, siis kehvad pangad oleksid ammu pankrotti läinud ja ebausaldusväärsed riigid ammu välja visatud. Praegu me põlistame selliseid ülereguleeritud ja ülepaisutatud valitsusi, anname neile põhjuse mitte teha süsteemseid ja olulisi muudatusi.

Esimene lahkuja võib olla hoopiski võib-olla Hispaania. Tema lahkumisel võib olla veel mingi mõte sees, enne kui asi väga hulluks läheb, enne kui hakatakse meeletuid rahasid sisse toppima.

Mida rohkem sellest teemast räägitakse, seda enam tundub mulle tõenäoline, et kogu lugu laheneb inflatsioonigа. See oleks kõige halvem asi, mis saab juhtuda. Kogu Euroopa Keskpanga ja sakslaste keskpanga püha eesmärk on see, et hoida rahapakkumine kontrolli all. Aga nad on juba niikuinii mitu triljonit eurot pankadesse suunanud. Ühel hetkel läheb see nende kontrolli alt välja.

ESM-i ja EFSF-i laenudega välistame ausa konkurentsi Euroopas.

● **Kirja pannud Lauri Tankler**

Tallinna Ettevõtlusamet kutsub osalema konkursil

Tallinna ettevõtlusauhinnad 2012

Kategooriad:

Arendusprojekt
Koostööprojekt
Turismitegu
Töökohtade looja
Särav startija
Vastutustundlik ettevõte

Konkursi tingimused ning taotlusvormid leiate kodulehelt **ettevotluspaev.tallinn.ee**
Võitjad selguvad 3. oktoobril.

Taotluste esitamise tähtaeg
10. september 2012

Toimetaja: Riin Aljas, tel: 680 4400, e-post: arvamus@epl.ee

EESTI KOOLI HÄDA

„Eesti kooli häda on see, et õpilaste väsimus on suur, kuid koolimeeldivus liiga väike, hoiatab kasvatusteadlane."
TLÜ EMERIITPROFESSOR **VIIVE-RIINA RUUS** (EPL)

ANTIDEPRESSANTIDE VÕIDUKÄIGUST

„Tõenäosus, et mõni minugi kolleeg või kaasliikleja on pruukinud antidepressante, on täna juba arvestatav. [—]. Iga asjaga me võidame midagi ja kaotame midagi. Nagu armastab öelda üks mu tuttav – kui Prozac oleks olnud olemas juba 19. sajandil, kas siis me teaksime midagi Friedrich Nietzschest? Või Juhan Liivist." **Daniel Vaarik** (Memokraat)

AJAKIRJANDUSKEELE NARRUSEST

Ajakirjanike mõju keelele on tänapäeval määrav, aga vastutus- ja mõõdutunnet ja haridustki napib. Audiomeedias ei osata enam hääldada Euroopa Liidu tugisammaste Saksamaa ja Prantsusmaa tuntud kultuurinimesidki. Narrust on meediakeeles palju . Võib-olla tahetakse sellise sõnavara abil ennast tunda Euroopa viie rikkama riigi hulgas. **Mati Hint** (Sirp)

LASTE arengut mõjutava tehnoloogia kõrval on hoopis murettekitavam, milliseks muutub päevapoliitika ohjes kooliharidus

Tahvelarvuti ja tahvel ilma arvutita

Priit Hõbemägi
TLÜ kommunikatsiooni instituudi õppejõud

Ma alustasin oma kooliteed siis, kui klassis oli tahvel, kuid arvutit ei olnud. Kui talviti koolimaja taga, hangedes õunaaia kõrval oli valgustatud uisuväljak, mille servas sai lumme istudes „pantsid" jalga tõmmata. Hariduspoliitikat ei mäleta, aga oma esimest klassijuhatajat Aita Kuuske mäletan.

Tolleaegne Nõmme laste elustiil oli lihtne: palju värskes õhus jooksmist ja mängimist, natuke ohtlikke turnimisi karjäärides, puude otsas või rabas. Ükski laps ei eelistanud televiisori vaatamist õues sõpradega mängimisele.

Minu jõulukuus nelja-aastaseks saav poeg omandas iPadi ja iPhone'i kasutamise oskused umbes kaheaastasena. Kõik, millel on puutetundlik ekraan, ekraan või isegi – vabandage analoogsust – klahvid ja nupud, on talle intuitiivselt mõistetav. Pärast esimest vaimustust lapse digitaalmaailmaga kiire kohanemise üle on selline näiline võimaluste paljusus nüüdseks vahetatud elektroonilise dieedi või mõõduka tarbimise režiimi vastu.

Egalitaarsus või liberaalsus?

Me esindame temaga kahte lapsepõlvemudelit – minul analoogne ja temal digitaalne. Tema ongi see digitaalne pärismaalane, keda taga otsiti. Elu on õnneks näidanud, et lodevat, vaglasarnast ja üliarenenud põialdega tõugu ei siginenud ei video- ega arvutimängude põlvkonnast. Ei tule nüüdki. Inimest ennast, kes on antropoloog Desmond Morrise järgi ikka veel sama jääaja kütt, kuigi hirmunud viimase paarisaja aasta tehnilisest ja viimase kümnendi digitaalsest progressist, ei ole tehnoloogia areng muutnud. Ja see on väga hea. Selles mõttes olen poja pärast muretu, las jookseb mööda õue ringi.

Kuid kui mõelda sellele, kus ja millise hariduse ta saab kord kooli minnes, siis on asi palju keerulisem. Sest see sõltub praegustest otsustest, kuid need omakorda sõltuvad ametnike kasinuspõhisest õhinast ja päevapoliitikast. Kuulsin ükspäev raadiost, kuidas ühe omavalitsuse töötaja uhkustas, kui täpselt nad olid oma linnas kooliminevate laste arvu prognoosinud. Mis mõttes nagu, prognoosinud seda, mis juba ammu teada on? Ei taha selliseid ametnikke! Või tunnistab haridusministeeriumi kantsler raadiointervjuus, et eliitkoolide ja muude koolide tasemevahe laieneb. Jälle, et mis mõttes nagu „laieneb"?

Me esindame pojaga kahte lapsepõlvemudelit – minul analoogne ja temal digitaalne.

Kas mingi suurem plaan ka on olemas või elamegi nii, nagu parasjagu läheb? Mida siis riik vajab ja toetab, kas eliitkoolide süvenevat rolli või üldist koolide taseme tõstmist? (President Ilvese tütar õpib vanalinna hariduskolleegiumis. EKP keskkomitee sekretäri Vaino Väljase laps õppis Tallinna 7. keskkoolis, praeguses inglise kolledžis.) Egalitaarsus või liberaalsus? Need kaks (kooli)süsteemi siiski ei välista teineteist ja saavad ka koos eksisteerida.

Poliitika ohjes haridus

Koolide raha- ja kohaaritmeetikal põhineva sulgemise asemel peab mõtlema, kuidas eelseisev gümnasistide vähesus üle elada nii, et kui nende arv jälle kümne aasta pärast tõusma hakkab, oleksid koolid aegsalt valmis. Kuid siis pole ilmselt ühtegi praegu aktiivset tippharidusjuhti enam tüüri hoidmas. Elada aga tuleb nende praeguste, kokkuhoiust tingitud otsuste mõjul.

Kui jälgida kõrghariduse reformimise keeristormi, siis ei tule üldse kasuks, et kõrgharidusreform on seotud IRL-i valimisloosungi „Tasuta kõrgharidus" vankri ette. Kui IRL ei oleks teinud oma nn valijauuringut, mis pidi välja selgitama eestlastele olulisimad teemad, kui poleks olnud nn lepingut valijatega, mis kõrgharidusreformi loosungiks muutis, siis kas me praegu üldse elaksime kõrgharidussüsteemis läbi sellist (p)erutavat ajajärku? Tahaks hariduse, mis on meie rahva ja kultuuri kestmise alus, kasinusõhinast ja päevapoliitikast lahti haakida ja panna alluma stabiilsematele ja strateegilisematele alustele kui need, mis sõltuvad peamiselt Emori erakondade reitingutabelitest ja riigikogu valimistsüklist.

Ei tule üldse kasuks, et kõrgharidusreform on seotud IRL-i valimisloosungi vankri ette.

Vaglasarnast, üliarenenud põialdega tõugu ei tulnud video- ega arvutimängude põlvkonnast.

Õnneks on, mida ka kindlalt uskuda saab. Need on õpetajad. Ma usun, et nad teevad oma tööd armastuse ja usuga, mis iganes reformid parajasti ka ei toimuks. Sest õpetajaamet sisaldab peale kõige muu ka ülimat usaldust ja kirjutamata kokkulepet: me anname oma lapsed õpetajate kätesse ja usume, et nendest saavad mitte ainult targemad, vaid ka paremad inimesed.

Foto: Annika Haas

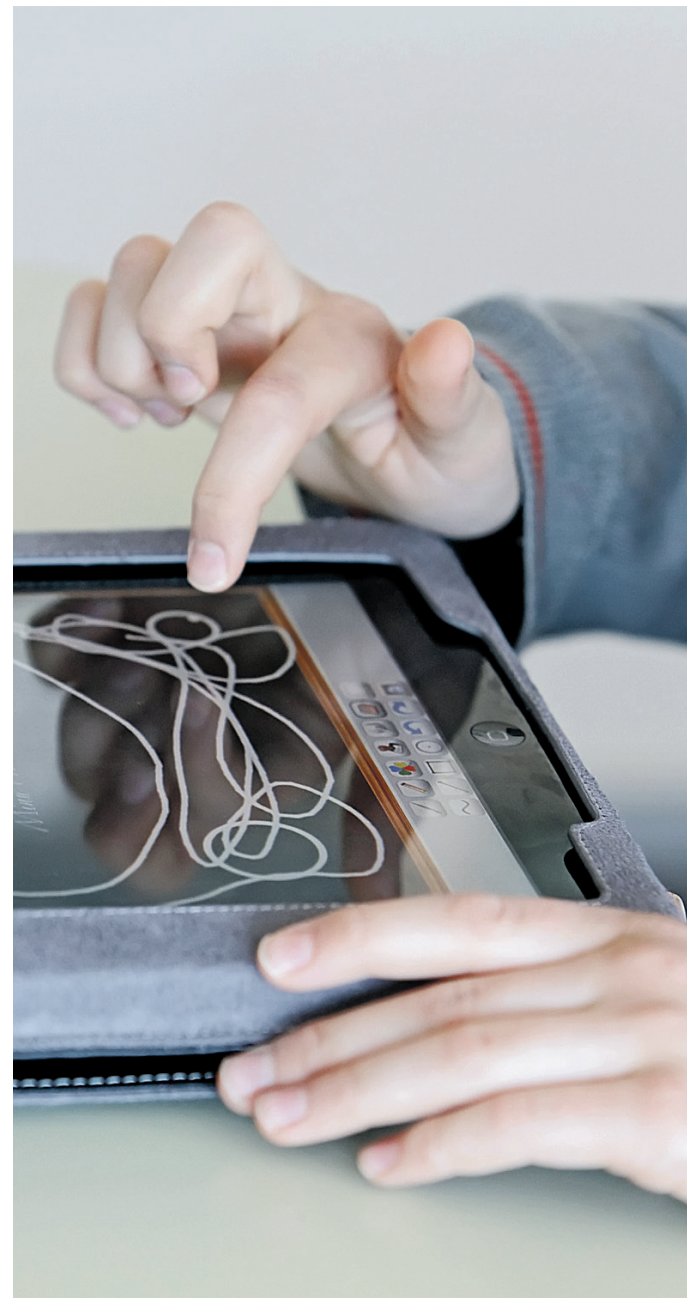

HILLAR METSA METSIK MAAILM

LUGEJA KIRI

Vastukaja Tiiu Kuurme loole „Kuhu kaovad koolidest poisid?" (EPL 31.08)

Tiiu Kuurme kirjutas, et „kool peab olema koht, kus saab õppida elu, inimest, maailma, iseend ja hoopis teisiti kui praegu." Aga miks siis ei saa? Miks selle saamist ei nõuta ega kontrollita? Tundides puudub distsipliin ja lapsevanemad kutsutakse kooli! Kuid lapsevanemad ei valmista ju tunde ette ega anna neid!

Mul on endal kodus vaikse olemisega noormees, kes kaheksandas klassis tuli koju ja ütles mulle: „Kui sa koju jääda ei luba, tapan end ära!" Võtsin seepeale lapse õpetajatega ühendust, aga nemad nägid viga rohkem poisis: oli teine liiga vaikne.

Klass oli algklassides tore. Käidi palju matkal, laagrites, õpiti ka õues, tehti kunstinäitusi. Kuid keskastmes kukkus korraga sisse kolm istujat, kes hakkasid klassi elu korraldama. Kuna igas klassis on oma Joosep Tootsid ees olemas, küsimus on vaid, kuidas neid ohjeldada, kasvas klass tunniandjatel-õpetajatel üle pea. Suur hulk lastest jooksis naaberkoolidesse laiali. Olin rumal, sest selle asemel, et last teise kooli panna, nõutasin välja individuaalõppe. Nüüd on mul kodus väga katkise hingega noormees, kes omal ajal ei läinud isegi lõpuaktusele. Nii vastik oli koolitee! Ning siiani on suhtlemisega suured probleemid!

Ometi oli algklassides veel kõik korras! Algklassides õpetajad valdavalt püüavad, keskastmes hakatakse „õppima". Aga just keskastmes on üliolulinе, tunde väga hoolikalt, klassist ja õpilastest lähtudes, ette valmistama. See on aeganõudev, aga huvitav. Ning ka tund on nauditav.

(Olen ise algklassiõpetajana üle 15 aasta töötanud.)

Leelo Erlich,
algklassiõpetaja

HIINLASTE TURISMIST

Välismaal puhkusel käimine on hiinlaste seas üsna hiljutine luksus. Enne 1990. aastate algust ei kiitnud valitsus välisriikidesse puhkusele minemist heaks ning tavakodanikul oli passi peaaegu võimatu saada. Nüüd on aga olukord muutunud, tänavu käis üle 38 miljoni hiinlase välismaal reisil. Trend on tõusuteel, sest seda on ligi 18 protsendi võrra enam kui eelmisel aastal. **The Economist**

KRIITIKA PUUDUSEST EESTIS

Juristid võib jaotada kaheks. Ühed õpivad õigusajalugu, teised kirjutavad õigusajalugu. Esimestele on riigikohtu lahendid tõlgendamisel A ja O ning põhiseaduse kommentaarid põhiseaduse tõlgendamise lõppunktiks. Teistele on nii põhiseaduse kommentaarid kui ka kohtulahenditele tuginev üldistus vaid tõlgendamise alguspunktiks. Nad teavad, et kohtupraktikat on võimalik mõjutada järjepideva mõtestatud kriitika abil. Erinevatel põhjustel, mida siinkohal ei lahka, napib Eestis riigikohtu lahendite mõtestatud kriitikat. **Allar Jõks** (Sirp)

ODAVUST tähtsustava ja lühinägeliku poliitika tõttu saab ühistranspordist mitte lahendus, vaid probleem

Trollid Tallinnast välja?

Hannes Luts
Müncheni tehnikaülikooli magistrant

Elektrisõidukite elutsükkel on oluliselt pikem – keskmine troll on umbes poole pikema elueaga kui buss. Foto: Andres Putting

Neljapäeval toimus Tallinna linnavolikogus linnatranspordi arengut puudutav koosolek. Kuulasin ka ise interneti vahendusel seal esitatud selgitusi, millest nii mõnigi andis esmakordselt selge signaali, mis suunas Tallinn oma poliitikaga tegelikkuses liigub. Ilmnes, et edaspidi kavatsetakse arendada vaid bussiliiklust. Otseselt selgusid plaanid trolliliiklusega lõpparve teha, viidates tehnoloogia puudustele.

Niisugused seisukohad seostuvad ilmekalt ka ühistranspordiettevõtete ühendamisega, mille käigus liideti Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondis Tallinna Autobussikoondise külge, mitte vastupidi. Juhatuse esimeeski jääb viimasega samaks, kusjuures alles laupäeval avaldas meedia temagi kavatsused trolliliikluse sulgemise kohta.

Iseenesest võiks otseseid kulusid arvestades öelda, et sellised arengud on täiesti mõistlikud – trollide soetamismaksumus on ju busside omast kõrgem. Näib, et just sellest lihtsast loogikast Tallinna linnavalitsus või teda nõustavad organisatsioonid lähtuvadki. Ainukeseks pealinna ühistranspordi arengut suunavaks kriteeriumiks on saanud odavus.

Saastavad bussid

Paraku on transport valdkond, milles nii lihtne lähenemine võib tõsiseid probleeme põhjustada. Trollide ja busside maksumust ei saa võrrelda suhtes 1 : 1. Elektrisõidukite elutsükkel on oluliselt pikem, mis tähendab, et uusi sõidukeid tuleb osta harvem – keskmine troll on umbes poole pikema elueaga kui buss. Sellega kaasneb madalam keskkonnamõju, kuna sõiduki tootmiseks kasutatud ressursid on kauem töös ilma energiamahuka ümbertöötlemiseta. Kokkuvõttes võib öelda, et keskmine trollibuss on maksumuse ajatamisel kasutusperioodile vaid umbes kolmandiku võrra kallim kui diiselbuss.

Teatavasti on trollibusside eeliseks ka saasteemissiooni puudumine. Liiklusest tulenev saaste on tervisele eriti ohtlik põhjusel, et seda emiteeritakse tiheasustusega piirkonnas linnatänaval, kus ümberkaudsed elanikud ja teised liiklejad seda sisse hingavad. Seega ei saa väita, et elektritransport on mõttetu isegi siis, kui tegelikkuses voolu põlevkivist toodetakse – saaste paisatakse õhku kõrge korstna kaudu linnast väljas.

> **Erapooletusest**
> **Analüüsid tegi autobussikoondis. Ilma, et keegi oleks kahelnud nende erapooletuses.**

Tallinnas ei ole aga see praegu oluline, kuna trammideletrollidele tarnib energiat Latvenergo, kes peamiselt toodab hüdroelektrit. Elekterveo suur eelis on just nimelt paindlikkus – energiat saab toota väga erinevatest allikatest sõidukite juures tehnoloogilisi muudatusi tegemata. Nii on võimalik üle minna ka täielikult taastuvatele allikatele, ressursimahukate akude või muu analoogselt kohmaka tehnoloogiata. Lisaks ei tea keegi, kui palju maksab bussikilomeeter näiteks kas või viie aasta pärast.

Linna tegematajätmised

Kuigi ka bussiliiklus on autosõiduga võrreldes oluliselt säästlikum liikumisviis, põhjustavad need suure liiklussageduse korral saasteprobleeme. Diiselsõidukite heitmetes on oluliseks saastekomponendiks peenosakesed, mille suur kontsentratsioon juba praegu Tallinnas muret valmistab. Samuti langeb selliste sõidukite heitgaaside kvaliteet mootori vananemisel. Elektrimootori omadused püsivad kasutusea vältel pea muutumatuna. Elektritransport peaks olema suure koormusega liinidel selgelt eelistatud lahendus. Atraktiivse ühistranspordiga linnades eksisteerib hierarhia, kus eri veoliikidel on oma rollid. Tallinnas see puudub.

Ometi on nii linnavalitsuse esindajate kui ka avalikkuse ees kinnistunud mõned arusaamad trollibusside puudustest. Peamisteks neist on olnud võimalikud liiklusseisakud liinirikete korral ning liiklust takistav madal kiirus kontaktliini ristumis- ja hargnemiskohtades. See kõik vastab tõele idabloki päritolu tehnoloogia puhul. Lääne-Euroopa moodsates trollisüsteemides, nagu Salzburgis, Roomas või Zürichis, on seesugused puudused tundmatud. Seega vabandab linnavalitsus end välja omaenese tegematajätmistega. Tänapäevastel trollidel on sageli peal superkondensaatorid, mis võimaldavad teatud vahemaa sõita ilma kontaktliini kasutamata. Nii pole liinid maha sõitnud veoauto mingi probleem – troll sõidab sealt lihtsalt mööda. Ka võimaldavad superkondensaatorid salvestada pidurdusenergiat, et seda hiljem uuesti kasutada. Nii saab vähendada trollide energiatarvet kuni u 30 protsenti. Tänapäevaste kontaktliini hargnemis- ja ristumiskohtade läbimisel on maksimaalseks kiiruseks 60 km/h – Tallinnas täiesti piisav.

Liiklusega ülekoormatud pealinnas on ka müra muutumas üha tõsisemaks nuhtluseks. Modernsed trollibussid on parimaks lahenduseks probleemi vähendamisel, kuna tegemist on müratasemelt konkurentsitult vaikseima motoriseeritud veoliigiga.

> **Ennekõike odavus**
> **Ainukeseks pealinna ühistranspordi arengut suunavaks kriteeriumiks on saanud odavus.**

Võib rääkida alternatiividest nagu hübriidbussid või akutoitel elektribussid. Samas on nende keskkonnasõbralikkus kahtluse all, kuna akude tootmine on äärmiselt energia- ja ressursimahukas ettevõtmine. Hübriidbussi korral ei lahene ka õhusaaste probleem, kuna saasteallikas jääb alles. Ka veavad mõlemad variandid raskeid akusid, mis kasvatab jällegi energiakulu.

Lahendusest saab probleem

Paraku pole need argumendid vähemalt seni otsustajateni jõudnud. Esimesed sammud on tehtud. Nimelt muutub peagi ekspressbusside pileti hind tavaliinide omaga võrdseks, eesmärgiga vähendada liikluskoormust trolliliinidel. Kõik teemat puudutavad analüüsid tehti aga autobussikoondise poolt, ilma et keegi oleks kordagi kahelnud nende erapooletuses. Veel mõni aasta tagasi oli ühe rahvusvahelise uuringufirma järeldus hoopis vastupidine – ekspressliinid tuleb kaotada. Ajavõitu niikuinii peaaegu ei ole.

Vaid odavust tähtsustava ja lühinägeliku poliitika tõttu saab ühistranspordist mitte lahendus liiklusprobleemidele, vaid hoopis probleem. Suurendades bussiliikluse osa elektritranspordi arvel, kasvatame veelgi saaste- ja mürakoormust ning vähendame linna atraktiivsust elukeskkonnana.

Vanaemad ületasid parlamenti

Rein Sikk
soome-ugri maailmakongressi delegaat

Mis oli viimase aja tähtsaim soome-ugri sündmus, mis on maailma me hõimlastest rääkima pannud, rahvakilde näha aidanud? Nii küsin sel nädalal, mil Ungaris Siófokis tuleb kokku soome-ugri kuues maailmakongress, 25 miljoni hõimlase tähtsaim foorum.

Eesti suur võimalus end näidata algas ja ka luhtus 17. veebruaril 2011, mil riigikogu kuulutas hõimupäeva lipupäevaks. Sellele eelnes Jaak Prozese ennastunustav lobitöö, mis kaasas enamiku Eesti soome-ugri huvilistest. Paraku ei järgnenud väärt teole poliitikute järjepidevat trummitagumist, idee rahvusvahelist edendamist, et hõimupäeva lipupäevana väärtustamine toimuks ka Soomes, Ungaris. Ja eelkõige Venemaa soome-ugri vabariikides. Et 25 miljoni lipud tõesti hõimupäeval väekalt lehviksid. Et küsiksid, kuis peatada hõimukeelte ja -kultuuride väljasuremine idapoolsete soome-ugrilaste seas.

Udmurtia vanamemmed

Riigikogu üks suuremaid toetusgruppe – 28-liikmeline soome-ugri oma – pole suutnud hõimlaste parlamente oma kihutuskirjade ja ettepanekutega kihama panna, Eestis sündinud ideed idandada. Tõttöelda näeb avalikkus nende soomeugrilist tegutsemist harvemini kui kärbsemusta.

Sel Eesti positsioonide minetamise taustal on komeedina taevasse tõusnud aga Udmurtia vanaemade supergrupp Buranovskije Babuški.

> **Vanaemad panid Euroopa ja isegi Eesti aru saama: Udmurtia on olemas.**

Mäletate – nad saavutasid oma etnopopiliku etteastega miljoneid joovastanud Eurovisioni lauluvõistlusel teise koha. Need vägevad vanamemmed on soome-ugri maailma olemasolu tutvustamiseks, sellest rääkima panemiseks praegu rohkem ära teinud kui kõik Udmurtia valitsused kokku. Eesti parlamendist ma ei räägigi. Just udmurdi vanaemad panid Euroopa (ja isegi Eesti telekommentaatorid) aru saama: Udmurtia on olemas. See mõte teeb kongressile sõitmisel südame soojaks.

Toimetaja: Aare Reivart, tel: 680 4400, e-post: uudised@epl.ee

PUTIN MEENUTAS BORODINO LAHINGUT

Borodino lahing Napoleon I ja Vene vägede vahel toimus küll 7. septembril 1812, aga juubelitseremooniat peeti juba eile. Putin kuulutas, et vaid kahte sõda on Venemaal kutsutud isamaasõjaks, Napoleoni vastu peetud sõda oli neist esimene. Borodino lahingus 1812 hukkus kuni 35 000 prantslast koos liitlastega ja 45 000 venelast. Venemaa kaotas lahingu, kuid võitis sõja. **Newsru.com**

KESKPANK HAARAB OHJAD

Euroopa Keskpank pani kokku nimekirja ligi 6000 pangast, kelle tegevusse kriiside ennetamisel tõsisemalt sekkuda. Euroopa Komisjon pole veel luba andnud. **EUObserver**

OHTLIK VIIRUS YOSEMITE'I RAHVUSPARGIS

USA Yosemite'i rahvuspark hoiatab oma külastajaid võimaliku viirusnakkuse eest, mis võib osutuda eluohtlikuks. Hantaviirus on küll tavaliselt levinud kokkupuutel näriliste väljaheidetega, aga uuemal ajal on teada ka juhtumeid, kus ta on inimeselt inimesele kandunud. Tänavu on Yosemite'is Curry külas selle viiruse tekitatud veritsustõppe surnud kaks inimest. **Delfi**

Ungari astus Jerevani-Bakuu tülis rahvusvahelisse ämbrisse

Konflikt

Armeenia reageeris raevukalt Ungari otsusele aserbaidžaanlasest mõrvar vabaks lasta.

Heiki Suurkask
heiki.suurkask@epl.ee

Jerevanis põletati kohaliku konsulaadi seinalt maha rebitud Ungari lippu, president Serž Sargsjan teatas aga diplomaatiliste suhete katkestamisest Ungariga. Põhjuseks see, et Ungari saatis reedel oma kodumaale tagasi aserbaidžaanlase, kes oli süüdi mõistetud armeenlasest kaasohvitseri tapmises. Ja Bakuu lasi mehe vabadusse. Üksikisiku kohtusaagast on tekkinud seega suuremat sorti rahvusvaheline intsident.

Eelmisel aastal tekkis skandaal, et Austria lasi vabadusse Vilniuse 1991. aasta veresauna korraldaja. Nüüd sattus naaberriik Ungari peaaegu identsesse skandaali. Aserbaidžaanlasest sõjaväelane Ramil Safarov oli 2004. aastal raiunud kirvega surnuks armeenlasest leitnandi Gurgen Markarjani, kes olevat ühiste NATO inglise keele kursuste ajal Budapestis teinud halba nalja 1992. aasta Hodžalõ veresauna üle.

Ungari võimud kinnitavad küll, et nemad andsid Safarovi tema kodumaale välja heas usus, et ta kannab karistust Aserbaidžaanis edasi. 2006. aastal mõisteti Safarov Ungaris eluks ajaks vangi, vabanemisvõimalusega alles 30 aasta pärast, kuid Bakuusse jõudnud Safarov sai kodumaal lausa kangelase vastuvõtu ja samal päeval, s.o reedel andis president Ilham Älijev talle amnestia ja ülendas veel majoriks.

Armeenia võimud väidavad, et kokkulepe Safarovi vabanemise kohta olevat salaja langetatud juba kuu aega tagasi, kui Älijev Ungarit külastas, ehk teisiti öeldes süüdistavad Ungarit salasobingus. Ungari võimud aga väidavad, et nemad on järginud rahvusvahelisi tavasid ja peavad asja enda jaoks lõpetatuks. Kui vaid diplomaatiline intsident otsa poleks tulnud.

Armeenlaste võimu all

Džebrail ehk linn, kus Safarov 1977. aastal sündis, on Armeenia-Aserbaidžaani sõjast peale armeenlaste võimu all, sealne aseritest rahvastik aga valdavalt põgenenud Aserbaidžaani aladele. Safarov ise oli põgenenud juba 1991. aastal ja kinnitas kohtu ees, et olevat Hodžalõ veresaunas ka sugulasi kaotanud.

Ja kui Markarjan olevat Budapestis selle veresauna aastapäeval pidutsenud, oli Safarovil läinud kops üle maksa. Ta oli võtnud ühiselamus kirve, hiilinud Markarjani tuppa ja pärast noaga torkimist ohvril ka pea otsast raiunud. ●

PROTESTI SÜMBOL

Hodžalõ veresaun

Aserbaidžaani pool nimetab seda lausa genotsiidiks, et 1992. aasta 25. ja 26. veebruaril Hodžalõ linnas tapsid endise Nõukogude armee valdavalt armeenlastest üksused 613 tsiviilelanikku. Armeenia tunnistab 161 inimese hukkumist. Kuid Hodžalõst on saanud sümbol Bakuu protestides Armeenia vastu.

Praegune Armeenia president Serž Sargsjan oli sel ajal Mägi-Karabahhia (ehk Artsahhi) enesekaitseüksustele aluse panijaid ja on ka kõlanud arvamusi, et temal võis selle veresaunaga otseseid kokkupuuteid olla. Sargsjan tunnistas juba 2000. aastal antud intervjuus etnilist puhastust Artsahhi ja Armeenia vahelistel aladel, aga on väitnud, et muud lahendust ei olnud võimalik leida.

Sõda, mis kasvas välja armeenlaste tapmisest 1988. aastal Aserbaidžaanis Sumgaidis, jõudis ajutise relvarahuni 1994. aastal ja hoolimata perioodilistest tulistamisjuhtumitest on rahu ka kestnud. Alad Aserbaidžaanist lahku löönud Artsahhi ja Armeenia Vabariigi vahel on aga tänini sama hästi kui inimtühjad.

Miilits vaatas Ungari lipu põletamist ükskõikselt pealt. Foto: Reuters/Scanpix

Apartheidi seadus kehtib siiani Lõuna-Aafrikas

LAV

Lõuna-Aafrika Vabariigis ilmnes, et ka 18 aastat pärast apartheidi lõppu kehtib riigis veel seadus, mis omal ajal andis võimudele vabad käed protestide mahasurumisel. Kaks nädalat tagasi avas politsei Marikana kaevanduses tule, tappes 36 ja haavates veel 78 streikivat meeleavaldajat. Hukkus ka kaks politseinikku. Kohtu alla politseinikke ei antud, hoopis 270 streikijat said mõrvasüüdistuse. Eile lubati nad siiski vabaks lasta.

Valitseva parteiga Aafrika Rahvuskongress (ANC) seotud isikud olid jõudnud riigi kaevandused pankroti äärele viia. Ja nüüd selliste tingimuste vastu streiki alustanud kaevurite vastu saadeti hambuni relvastatud politseiüksus. President Jacob Zuma, kes ise omal ajal apartheidivastasuse eest vanglas istus, ei kavatse avalikult isegi sekkuda. Vaid riigi justiitsminister protestis prokuröri tegevuse vastu.

Pinged on kasvanud, ning just korruptsiooni- ja vägistamisskandaalide saatel 2009. aastal võimule tulnud president Zuma on kujunenud põhjuseks, et võimude maine on alla käinud. Streigilaine ajendiks saanud kaevandusi haldas firma, mille juhtivatel kohtadel oli tema poeg Khulubuse Zuma, ekspresident Nelson Mandela pojapoeg Zondwa Mandela ja Zuma isiklik advokaat. ● **Heiki Suurkask**

Ka Eastwood ei tõstnud Romneyt veel Obamast ette

USA

Praegust presidenti Barack Obamat toetab 47, Mitt Romneyt 46 protsenti ameeriklastest.

Heiki Suurkask
heiki.suurkask@epl.ee

Presidendikampaaniate põhiline osa on kuulsate ja mõjukate toetajate leidmine. USA vabariiklaste kandidaat Mitt Romney esitles enda toetajate hulgas filmistaar Clint Eastwoodi, nüüd on Barack Obama kord sama suurusjärgu staare välja tuua.

Mõju, mida Eastwoodi kõne ameeriklastele avaldas – ta esitles tühja tooli, kus Obama oleks võinud etteheidetele vastata –, oli pigem kahetine. Loomulikult olid vabariiklased vaimustuses, loomulikult kritiseerisid demokraatidest staarid Hollywoodis teda vastu. President Obama seevastu kinnitas, et on suur Eastwoodi filmide fänn ka edaspidi.

Ja isegi Eastwoodi hääle ja oma kõnega Tampas peetud vabariiklaste kongressil ei suutnud Mitt Romney oma populaarsusprotsente Obamast ettepoole tõsta. Obamat eelistab ikka veel 47, Romneyd 46 protsenti ameeriklastest. Selge favoriit pole kumbki neist, ja ilmselt alles novembrikuiste valimiste eel peetavad teledebatid peaksid selgeks tegema, kes on Ameerika Ühendriikide president aastail 2013–2017.

Mitt Romney on nüüd ametlikult vabariiklaste presidendikandidaat ja võib kampaania lõpusirgele viia, olles lubanud oma kõnes luua 12 miljonit uut töökohta ja seadnud tõsise küsimärgi alla president Barack Obama võime riigi majandust juhtida.

Pangad saavad võtta

Nüüd vastab president Obama ringreisiga valimiskampaania põhitandriteks olevates osariikides, et sel neljapäeval tõusta omakorda demokraatide partei presidendikandidaadiks. Parteikongress Charlotte'is Põhja-Carolinas algab täna ja neljapäeval saab Obama oma parteilt veel üksmeelsema toetuse kui Romney vabariiklastelt. Kõne peab Obama Bank of America staadionil ja võib eeldada, et ka pangad saavad temalt üksjagu võtta.

Mitt Romney asepresidendikandidaat Paul Ryan pakub USA Kapitooliumil karastunud mehena ameeriklastele karmimat eelarvepoliitikat, mis hiiglasliku riigivõla puhul on vältimatu, aga paraku kõikidele ei meeldi. Obama asepresident Joe Biden on seni veel vaikinud, demokraatide kogupauk Romney pihta seisab ilmselgelt veel ees. ●

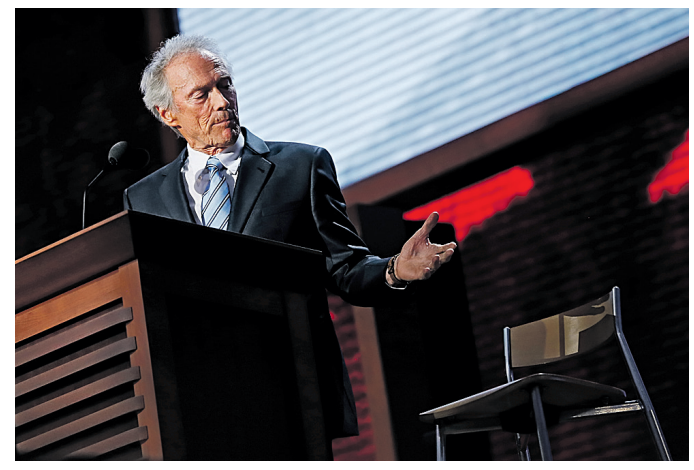

Clint Eastwood esitles tühja tooli, kus Obama oleks võinud etteheidetele vastata. Foto: Reuters/Scanpix

Ravimifirma vabandas 50 aastat hiljem

OHTLIK RAVIM

Saksamaa ravimitootja Grünenthal palus alles eelmisel kuul avalikult vabandust 1950. aastate ravimi talidomiidi tagajärgede eest, ravim tuli 1961. aastal käibelt kõrvaldada. Pool sajandit hiljem saabunud vabandus on solvav, protestisid Briti Thalidomiidi Fondi esindajad eile.

Ravimit müüdi hommikuse iivelduse vastase rohuna, tagajärjeks oli aga see, et 1957–1962 sündis 10 000–20 000 tõsiste hälvetega last kokku 46 riigis. Suurbritannias jäi ellu vaid iga neljas selle ravimi ohvrina sündinu. Grünenthal vabandas, et ravimi kõrvaltoimet oli võimatu tuvastada enne müüki paiskamist. ● **EPL**

TÖÖSTUSTOODANG KUKKUS

7% tootsid tööstusettevõtted juulis toodangut vähem kui eelmise aasta samal kuul, teatab statistikaamet. Langust mõjutas enim energeetika ja mäetööstuse toodangu vähenemine. **EPL**

PIIMATOOTMINE ON VIIMASTE AASTATE TIPUS

Produktiivsuse tõus tagas 2012. aasta esimeses pooles Eesti viimaste aastate suurima piimatoodangu – ligi 359 000 tonni piima, mis on 4,3% rohkem võrreldes eelmise aasta sama perioodiga, selgub põllumajandussektori esimese poolaasta ülevaatest. Samal ajal on tootjahinnad langenud, aga tootmisvahendite hinnad kasvanud. **EPL**

MAJANDUS KASVAB OODATUST KIIREMINI

Rahandusministeeriumi prognoosi järgi kasvab Eesti majandus peamiste kaubanduspartnerite parema kasvuväljavaate ning kodumaiste investeeringute ja tarbimise suurenemise toel tänavu 2,2 protsenti ning järgmisel aastal 3 protsenti. Võrreldes kevadise prognoosiga on majanduse areng oodatust positiivsem. **EPL**

Euroopa Komisjon võib kuulutada Eesti diislikütuse rämpsuks

Euronormid

Eesti oma diislikütuse tulevikku ohustab Euroopa kliimadirektoraadi karm CO_2 norm.

Andres Reimer
andres.reimer@epl.ee

Eesti Energia Auvere rafineerimistehas peaks tööle hakkamisel andma aastas 1,2 miljonit tonni toodangut. Foto: Sergei Stepanov

Viru Keemia Grupi ja Eesti Energia toodetavat autokütust ei tohi isegi Eestis müüa, kui Euroopa kliimadirektoraadil õnnestub kehtestada n-ö lambist võetud suhtarvul põhinev keskkonnapiirang. Õlikuningateks pürgivad Eesti keemiatööstusettevõtted peavad sellise asjade käigu korral iseseisvalt turul kaasa rääkimise asemel leppima rahvusvaheliste suurfirmade vastutulelikkusega.

„Meie poolt läheb tootmine käima, kuid kaotame väga palju raha, kui ei pääse oma diislikütusega vabalt turule, ja müügiskeem muutub kulukaks," ütles Viru Keemia Grupi VKG juhatuse esimees Priit Rohumaa.

Kiviõli Keemiatööstuse ja Alexela tanklaketi osanik Heiti Hääl seevastu polnud kuigi optimistlik. „Arvestades põlevkiviõli rafineerimise projektide arengufaase, ei kavatse keegi kindlasti rajada tehast, mille toodangu müük oleks keeruline või majanduslikult ebaefektiivne," tõdes Hääl.

Võitleb nagu lõvi

Keskkonnaministeeriumi asekantsler Meelis Münt võitleb Brüsselis nagu lõvi, et päästa Eesti diislikütus autokütustele kavandatavate piirangute alt. „Komisjonile on ette antud ühe Kanada teadlase esitatud suhtarv, mis näitab põlevkivist toodetud diislikütust ligi poole võrra rohkem CO_2 sisaldavana kui naftast toodetud autokütus," rääkis Münt. „Selle suhtarvu paikapidavuse kohta pole esitatud mitte mingisuguseid analüüse või tõestusmaterjale. Komisjon klammerdub sellegipoolest suhtarvu külge, sest Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks vähendada 2020. aastaks autokütuste CO_2 sisaldust kuue protsendi võrra."

Eesti kütusetootjad pääseksid läbikukkumisest, kui Mündil õnnestuks põlevkivi kui mittetraditsiooniline energiaallikas direktiivi rakendusmääruses naftatoodetest eraldi seisva rea peale kirjutada.

CO_2 suhtarvu tahetakse kasutusele võtta selleks, et sundida autokütuste tootjaid sellesse biokütust lisama. Kui tavalise diislikütuse puhul peetakse CO_2 sisalduseks eelnõu alusel kokkuleppeliselt 89 grammi millidžauli kohta, siis põlevkividiislikütuse puhul 133 g/mJ. „Sellise arvestuse järgi peaks põlevkividiislisse lisama nii palju biokütust, et toote kvaliteet käib alla," selgitas Münt.

Samal ajal kui põlevkivi puhul näidatakse suhtarvu määrates tulemust võimalikult suurena, ei võeta Mündi kinnitusel naftatootmise puhul arvesse isegi jäägkaaside põlemisel tekkinud CO_2 väärtust.

Juba paar aastat tagasi kehtestatud kütuse kvaliteedi direktiivi rakendusakti tegemine anti ametnike komisjonile, kes peab töö valmis saama 2012. aasta lõpuks.

Eesti Energiast kinnitati, et ettevõte on teadlik Euroopa Komisjoni kavast lisada kütuste kvaliteedi direktiivi ka kliimamuutustega seotud teemad, kuid selle mõjusid ei osanud suurimat õlitööstust rajav energiafirma selgitada.

Asekantsler Münt võitleb nagu lõvi, et päästa diislikütus piirangute alt.

Teadlase suhtarvu paikapidavuse kohta pole mingit tõendusmaterjali.

NAFTA KALLINEB

Brenti toornafta barreli hind dollarites juuli seisuga

2012	103,14
2011	116,46
2010	74,74
2009	64,92
2008	133,9
2007	77,2

Allikas: indexmundi.com

Eesti pürgib arvestatavaks õliriigiks

Viru Keemia Grupp ja Eesti Energia plaanivad 2016. aastal hakata valmistama põlevkiviõlist kvaliteetset diislikütust. Eestis tarbitakse aastas ligi 600 000 tonni diislikütust, tootmisvõimsus oleks ligi 1,6 miljoni tonni.

VKG 250 miljonit eurot maksev rafineerimistehas hakkab tööd andma sajale tootmises töötavale inimesele ja ligi 500-le tugiteenuste osutajale.

Kavandatavaks töötlemisvõimsuseks kujuneb aastas 700 000 tonni põlevkiviõli või masuuti, millest toodetakse kuni 400 000 tonni Euro 5 normidele vastavat diislikütust. Tootmisest tekib 300 000 tonni bensiini toorainet, mis kavatsetakse eksportida lähipiirkonna bensiinitootjatele.

Tehase tasuvus on arvestatud 470 000-tonnise toorainekoguse puhul, mis ühtib kontserni poolt selleks ajaks kavandatava põlevkiviõli tootmise mahuga.

Eesti Energia kavatseb käivitada 1,2 miljoni tonnise aastatoodanguga rafineerimistehase Auveres.

Paarisaja tuhande tonni suuruse tootmismahuga diislikütuse tootmisüksuse avamisest on rääkinud ka Kiviõli Keemiatööstuse juhid, kuid omandivaidlused on piduri peale tõmmanud.

Nafta hind kerkib

Ida-Virumaale rajatavad diislikütusetehased tõstavad Eesti nn õliriikide sekka.

Põlevkivist toodetavat diislikütust hakatakse müüma sama hinnaga nagu naftast toodetut. Kui 1970-ndate alguses maksis toornafta vaid mõned dollarid barrelilt ja 1980–1990-ndatel jäi alla 20 dollari taset, siis kümmekond aastat tagasi algas kallinemine. Majanduskriis tõi musta kulla hinna 2008. aasta detsembris järsult tagasi 42 dollari juurde, kuid eelmise aasta veebruaris ületas nafta hind juba püsivalt 100 dollari piiri, mille kõikumist oleme võinud täheldada viimastel kuudel.

Kui varasematel kümnenditel tõi maailma juhtivate majanduste sisemajanduse kogutoodangu kasv kaasa nafta mõningase kallinemise, siis viimane finantskriis näib seda loogikat muutvat. Buum kiskus nafta hinna üles, kuid SKT miinusesse langemine ei viinud kütuse hinda samavõrra alla.

Majanduse soojenemine aga hakkas taas nafta hinda kergitama.

Ehkki juhtivate majanduste SKT kasv jääb buumiaegsele oluliselt alla, purjetab nafta hind kõige paremas pärituules.

Lennu tühistamisel lennufirma üldjuhul hüvitist maksma ei pea

Tarbija

Küll aga on reisijal õigus pakutud asenduslennust loobuda ja kogu piletiraha tagasi nõuda.

Ann-Marii Nergi
ann-marii.nergi@epl.ee

Kompensatsiooni küsimine on igati õigustatud, sest reisi ärajäämisega kaasneb aja- ja tihti ka rahakulu. Foto: Tanel Meos

Kuigi tarbijakaitseameti kodulehel ja rahvusvaheliselt sätestatud kompensatsioonimaksmise eeskirjades on öeldud, et lennu ärajäämisel võib reisija nõuda hüvitist 125–600 euro suuruses summas, on tegelikkuses reeglid pandud paika selliselt, et suurt võimalust need reisijale kompensatsiooni saamiseks ei jäta.

Tarbijakaitseameti andmetel laekub neile kaebusi samuti peamiselt lendude tühistamise või pagasikaotuse kohta – selle aasta esimesel poolel juba 35 kaebust ja 72 järelepärimist, eelmise aasta samal perioodil vastavalt 30 ja 62. Enamik neist puudutab ikka riigi lennufirmat Estonian Airi. Kuna aga lähiajal on ettevõte sulgenud ootamatult mitu lennuliini nii Londonisse, Hannoveri kui ka Thbilisisse, kerkib talveks pileti ostnud kliendil jälle küsimus: kas lisakompensatsiooni küsimine on õigustatud ka siis, kui lennuliini graafikust mahavõtmise korral pakutakse asenduslendu mõne teise riigi kaudu? Tavaliselt kaasneb ümberistumistega ikkagi aja- ja tihti ka rahakulu.

Estonian Airi klienditoe juht Martin Kaerlepp selgitas, et juhul kui reisija on ostnud lennupileti juba mõneks talvekuuks näiteks Londonisse, kuhu viimane EA lennuk lendab 15. oktoobril, siis hüvitise saamise võimalust ei ole. Hüvitist makstakse vaid juhul, kui lennufirma on tühistanud lennu vähem kui kaks nädalat enne selle toimumist ega ole sellest kas reisijat teavitanud, või ei ole tühistamise asjaolud ettenägematud – näiteks lennuplaani muudatus.

Saab ka asenduslennu

Kui reisijat teavitatakse rohkem kui kaks nädalat ette, siis ei maksta hüvitist, kuid firma peab pakkuma asenduslendu. Selleks on kolm võimalust: esimesel võimalusel sihtkohta toimetamine asenduslennuga; teise variandina saab soovi korral ka kuupäeva muuta ja lennata vabade kohtade olemasolul mõnel teisel päeval; kui aga üldse ei soovi enam ka asenduslennuga lennata, peab ettevõte tagastama lennukipileti eest makstud raha.

Kui teavitatakse vähem kui kaks nädalat ette, on lennufirmal kohustus pakkuda asenduslendu kuni kuuetunnise vahemaga (juhul kui lend tühistatakse 7–14 päeva varem).

Juhul kui tühistamine toimub kuni seitse päeva varem, peab asenduslend mahtuma kolmetunnise vahemaa sisse.

Kui lennufirma aga seatud nõudmisi täita ei suuda, on reisijal õigus nõuda kompensatsiooni 125–600 eurot.

Lennu ärajäämisel võib nõuda hüvitist 125–600 euro suuruses summas.

HÜVITIS

Millal ja kui suurt hüvitist on õigus nõuda?

- **Teatud juhtudel on lennuettevõtja kohustatud lennu tühistamise korral maksma reisijatele ka hüvitist. Hüvitise määr sõltub lennu pikkusest ja marsruudist, samuti ooteaja pikkusest ning võib ulatuda 125–600 euroni.**

Hüvitise suurused on jagatud lennu pikkuse järgi

- **Kuni 1500 km:**
  kui lend kestab alla 2 tunni – 125 eurot,
  kui lend kestab üle 2 tunni – 250 eurot.
- **Rohkem kui 1500 km EL-i piires või 1500–3000 km:**
  kui lend kestab alla 3 tunni – 200 eurot,
  kui lend kestab üle 3 tunni – 400 eurot.
- **Üle 3500 km:**
  kui lend kestab alla 4 tunni – 300 eurot,
  kui lend kestab üle 4 tunni – 600 eurot.

Allikas: tarbijakaitseamet

Tahad keskkonda ja oma rahakotti säästa?
Lihtne - kasuta taastoodetud arvutit!

✓ Core2Duo lauaarvutid alates €119.-
✓ Windows 7 upgrade 32.- €
✓ 22" LCD-monitorid Dell, Samsung, HP €79.-
✓ LCD-monitorid alates €39.-
✓ Äriklassi sülearvutid Lenovo ThinkPad, Dell Latitude alates €179.-

Taastoodetud arvuti:
✓ Puhastatud
✓ Kontrollitud
✓ Defektsed detailid vahetatud
✓ Värske legaalne tarkvara paigaldatud
✓ Kõik sülearvutid ka uue akuga!

Ostudele alates € 200.- saatmine tasuta!

Arvutiait.ee
Tel. 6461 341
Luha 19, Tallinn.

Savisaar viib meie disainerid Peterburi Nevski prospektile

Äridelegatsioon

Eesti rõivakunstnikud loodavad Edgar Savisaare abiga avada Peterburi butiikide uksi.

Andres Reimer
andres.reimer@epl.ee

Katrin Kuldma sõnul on Peterburis ostuvõime suurem kui Tallinnas. Foto: Rauno Volmar

Tallinna linnapea Edgar Savisaar viib septembri lõpus Peterburisse Tallinna päevadele äridelegatsiooni, milles annavad tooni moekunstnikud Katrin Kuldma ja Kärt Ojavee.

„Peterburi ostuvõime on suurem kui Tallinnas, kuid me ei lähe sinna oma toodete hinda kruvima," ütles Kuldma. „Loodan, et minu kollektsioonid meeldivad põhjamaist maitset eelistavatele venelastele ning saan neid kohalike butiikide vahendusel müüa."

Kuigi venelased eelistavad meie tavadest rikkalikuma dekooriga tooteid, loodavad eestlased leida Peterburi jõukama keskklassi seast Põhjamaade disaini austajaid.

„Meie sihtgrupiks on üle keskmise teenivad peterburilased, kes on piisavalt moeteadlikud, et oma rõivaid osta butiikidest, mitte tavalistest kaubamajadest," rääkis Ettevõtluse Toetamise Sihtasutuse arendusjuht Riina Aasma. „Meid võetakse vastu väga suure tähelepanuga, sest eestlaste ülesastumist tutvustatakse Peterburi moenädalate proloogina."

Eesti tuntud kirjaniku Jelena Skulskaja tütar Marina Skulskaja korraldab eestlastele meistriklassi Peterburi moeturu eripärast, samuti võimalustest müüa oma tooteid interneti teel. Tavapäraselt asub Tallinn meelitama peterburilasi Eestisse aastavahetuse pidustustele.

„Peterburi on lähedal ja transpordiühendused aastatega aina paranenud," selgitas oma lootusi Tallinna turismiosakonna juhataja Evelin Tsirk.

Juba kanda kinnitanud

Turismiga seotud ettevõtetest osalevad riikidevahelises reisijateveo äris juba kanda kinnitanud Lux Express, Go Rail, Estonian Air, St Peterline.

Kaubandus-tööstuskoda alustas linnapead saatva äridelegatsiooni kokkupanemist, mille koosseis selgub lähiajal. Paljud Peterburis tegutsevad Eesti ettevõtjad töötavad Sooome registrisse kantud firmade abiga, sest riikidevaheliste suhete jahedus pole seni avalikke otsesuhteid soosinud.

Sellegipoolest loodab ettevõtjate delegatsiooni koostav Kristy Tättar uutest ideedest kantud ettevõtjate kaasalöömist. Eesti muusikat tutvustatakse seminariga „Muusikääri võimalused Venemaa ja Eesti vahel".

Windows 8 tungib jõuliselt tahvelarvutite maastikule

Operatsioonisüsteem

Windows 8 on tahvelarvutis oma loomulikus keskkonnas, ent kasutajaid tuleb kõvasti harida.

Hans Lõugas
hans@epl.ee

Microsoft Windows on valitsenud maailma arvuteid nii kaua, kui üks tavaline inimene mäletada võib. Windows on justkui ürgne programm, kes inimesed arvutiga sinasõbraks tegi.

Teate, miks Microsoft kunagi lõi ülipopulaarse mängu Solitaire, mida siiani reede pärastlõunati kõikides kontorites toksitakse? Eks ikka selleks, et meelitada ja õpetada inimesi osavamalt hiirega arvutit kasutama. Nüüd on käes aeg hiir nurka visata ja õppima näpuga Windowsi toksima.

Windows 8 tuleb ametlikult müügile 26. oktoobril, kuigi esmased prooviväljalasked on tutvumiseks saadaval juba kevadest. Eesti Päevaleht sai aga võimaluse hinnata Windows 8 tahvelarvutit, mis peaks andma tõelist aimu uue operatsioonisüsteemi eripärast.

Uues Windowsis pole vana head Start-menüüd, ristikestega aknaid või töölauda, kuhu faile lohistada. Selle asemel koosnebki uus Windows ruudukestena tähistatud app'idest – programmidest –, mis avanevad üle ekraani. Tegu on Windowsi uue kasutajaliidesega, mida esialgu turundati jõuliselt „Metro" nime all. Augusti alguses selgus aga, et sellenimeline kaubamärk on Saksa kirjastaja Metro AG oma, ning nüüdsest nimetab Microsoft ametlikult Windows 8 uut kasutajaliidest… „Windows 8 kasutajaliideseks"!

Barjäär uue Windowsi selgeks saamiseks on esialgu järsk, kuid selgeks saades tundub uus keskkond loomulik. Kõige tähtsam, mida ära õppida: kogu tarkvaraga saab suhelda ekraani äärte kaudu. Tõmba ülalt äärest alla ja saad ekraani sulgeda või peita. Tõmba vasakult äärest ja näed parasjagu töötavaid programme. Tõmba paremalt ja näed arvuti põhiseadeid, saad selle välja lülitada, võrku ühendada jne. Tõmba alt ja näed hetkel töötava programmi valikuid.

Olles testinud Windows 8-t hiirega tavaarvutis ja näpuga tahvlis, saab selgeks uue operatsioonisüsteemi suurim uuendus. Puutetundlikul ekraanil näpuga ruute lohistada, üle ekraani visata ja vedada on loomulik ja intuitiivne. Tahad internetti lehitsedes minna ühe lehe võrra tagasi? Ei mingit „Back"-nupu pressimist, lohista lihtsalt lahtiolev lehekülg eest ära ja selle all ongi eelmine leht. Veelgi loomulikum on lihtsalt pika lehekülje või dokumendi kerimine. Ära jääb mingisuguse kerimisriba või noolekeste otsimine, sest sisu saab lihtsalt ühes või teises suunas lohistada.

Kuid nii nagu tavaarvutist tuntud kasutajaliides oleks näpuga tahvlis ebamugav ja võõras, nii tõotab ka näpu tarvis kohandatud Windows hiirega kasutajale suurt väljakutset. Selles seisneb ka Microsofti suurim gambiit. Mobiilsetes seadmetes läbi lüüa üritav IT-gigant panustab uue Windowsiga eelkõige puutetundlikele ekraanidele, kus Windowsi kasutatakse ja seda hiirega kasutajate arvel. Nagu ülal mainitud, ei ole hiirele omast keskkonda päris ära kaotatud, sest see on peidetud rakendusse nimega Desktop. See tähendab, et kõik muu tarkvara, mis tavapärasele Windowsile tehtud, on kasutatav ka Windows 8-s, kuigi näpuga kindlasti üsna ebamugavalt.

Võrrelda on vara

Windows 8 tahvelarvutit on veel vara otse võrrelda oma praeguste konkurentidega. Esiteks seetõttu, et arvuti enda oli tootnud Samsung eelmise Windowsi tarvis ja on raske öelda, kas Windows 8 selles tahvlis ka müügile jõuab. Seega võib olla ka veidi liiga vara anda hinnangut, kuidas Windows 8 tahvelarvutis käituma hakkab. Kui aga testseadme põhjal järeldusi teha, siis näib uus Windows tõeliselt kiire. Programmide vahetamine, menüüde sirvimine, kogu kasutajaliidese reaktsioonikiirus kasutaja puudutustele oli väga heal tasemel.

Kõige tähtsam: kogu tarkvaraga saab suhelda tahvelarvuti ekraani äärte kaudu.

Windows 8 tahvlit on veel vara iPadi ja Androidi tahvlitega võrrelda ka seepärast, et see pole veel ametlikult väljas. Seega napib ka vähe selle jaoks tehtud tarkvara. Iga operatsioonisüsteemi – ja eriti mobiilses seadmes oleva süsteemi – puhul on väga tähtis selles pakutavate *app*'ide või programmide valik. Apple nutitelefonide ja tahvelarvutite rakendustepoes on saadaval ligi 650 000 *app*'i, Android seadmetele mõeldud Google Play poes leidub veidi üle 500 000 *app*'i. Microsofti telefoniplatvormiks oleva Windows Phone 7 poes on ligi 100 000 *app*'i. Windows 8 rakendustepood pole veel käima läinud, Eesti regioonis ei ole veel saada ühtki rakendust peale paari ametliku. Olgu siinkohal öeldud, et Windows 8-st tuleb mitu versiooni, millest tahvelarvutitele mõeldud versioon nõuab ainult uusi programme, teistega saab aga kasutada ka kogu vana Windowsi tarkvara.

Vana Windowsi uuendamist hakkab Microsoft pakkuma üsna soodsalt (sel suvel Windowsi ostnutele 14,99 eurot, teistele 40 dollarit). Kuid Windows 8 välja lekkinud tavahind hakkab olema 200 dollarit, mis on uskumatult krõbe. Võrdluseks: Apple'i opsüsteemi letihind on 16 eurot. Kuigi on loogiline, et Microsoft püüab oma suurima kasutajabaasiga toote uut põlvkonda edukalt rahaks teha, on 200 dollarit siiski tarkvara eest praegusel ajal kõrge hind. Kas uus opsüsteemi seda hinda ka väärt on, saame veenduda lähima 12 kuuga, mille jooksul Windows 8 peaks olema korralikult jalad alla saanud.

Foto: Vallo Kruuser

Tahvelarvutid alt üles: Samsung Windows 8-ga, kolmanda seeria iPad ja Samsung Androidiga

MIS SEE ON

Windows 8

- Microsofti operatsioonisüsteemi uus põlvkond
- Windows 8, Windows 8 Professional ja Windows 8 Enterprise sobivad sarnase riistvaraga arvutitele nagu praegune Windows 7.
- Windows 8 RT on mõeldud ARM-arhitektuuriga riistvaraga seadmetele nagu tahvelarvutid.
- Tuleb müügile 26. oktoobril 2012.

Vaata videot digilehest
ajaleht.epl.ee

Nutitelefoni omanikud, vaadake videot

HTC Desire X

Uus kuum säästumudel

Nutitelefon

Viimasel ajal muidu tagaplaanile hoidev Taiwani telefonitootja HTC tutvustas Berliinis toimuval järjekordsel IFA messil oma uut säästumudelit HTC Desire X.

HTC teeb ilmselt parima koostekvaliteediga Androidi nutitelefone, kirjutab Photopointi ajaveeb.

Mida HTC peab säästutelefoniks?

Kapoti all tuksub neljatollise Super LCD ekraaniga Desire X-il kahetuumaline 1 GHz Snapdragon S4 protsessor koos Androidi eelviimase IceCreamSandwichi versiooniga.

Neile sekundeerivad 768 MB vahemälu, Beats Audio heli, Ardeno 203 graafikakiirendi, 5 MP kaamera ning 4 GB mälumahtu.

Lisaks tuleb iga uue Desire X-iga kaasa 25 GB pilvemälu Dropboxilt. See pakkumine kestab küll tähtajaliselt ja ilmselt mingi aja pärast tuleb selle eest hakata eurosid tuulutama, kuid hei, kingitud hobuse suhu ju ei vaadata!

Müügile peaks HTC Desire X jõudma septembris. **Delfi**

USA ja Jaapani kohus on eri meelt

Patendid

Jaapani pealinna kohtu arvates ei ole Samsung rikkunud patendiseadust oma USA konkurendi Apple'i suhtes, teatab agentuur Bloomberg.

Ameerika Ühendriikide kohus oli aga enne jõudnud ristiv vastupidisele otsusele.

Tokyo kohus vaatas läbi Apple'i hagi, milles süüdistati Samsungi ameeriklaste firma mitme patendi rikkumises mõne oma nutifoni ja tahvlearvuti tootmisel.

Jutt käib erinevatest Samsung Galaxy ja Droidi mudelitest. Firma menukaim telefon Galaxy S III arutluse alla ei kuulu ja puudub kohtu nimistust.

„Õunafirma" saatis sel nädalal USA-s kohtusse veel ühe hagi, milles nõuab korealaste järjekordsete toodete keelustamist. Apple'i ja Samsungi patenditüli jätkub USA-s 6. detsembril. **Delfi**

SOFI OKSASE UUS TEOS MÜÜB HÄSTI

Soome raamatukauplused on tellinud kirjastuselt peaaegu kogu Sofi Oksase uue romaani esimese tiraaži, mis on 100 000. Kirjastuse Like juht Timo Taussi ütles, et poed esitavad kogu aeg lisatellimusi. Kaupluseketi Akateeminen Kirjakauppa Helsingi müügijuht sõnas, et nädalavahetusel lahkus 95 protsenti klientidest poest, Oksase raamat (pildil kaanemotiiv) pihus. **HS.fi**

„PASSIO" NOBLESSNERIS

7. septembril algavad Pärdi päevad, mille keskmes on Arvo Pärdi muusikal põhinev kontsertetendus „Passio" Noblessneri valukojas. Etenduses osaleb tantsuteater ERI. **EPL**

ADO LILL PÄRNUS

Ado Lille 80 a juubelile pühendatud näitus „Maalid 2005–2012" on uue kunsti muuseumis lahti 6. septembrist 7. oktoobrini. Lill eksponeerib viimase seitsme aasta loomingut. **EPL**

Inimlik kvaliteet eesti kunstis – *hommage* Peeter Mudisti loomingule

Arvustus

Heie Treier
kunstiteadlane

Peeter Mudisti maalid loovad hingeseisundeid, avanedes peamiselt tunnetamisele, vaatamisele, mõtisklusele.

Arvutiajastul peab igaks juhuks üle kordama, et vaadata tuleb originaalmaale endid, sest reprode puhul läheb kaduma arusaam värvinüanssidest, erilisest energeetikast, töö formaadist.

Selles avaldub maalikunsti teatud luksus – igat maali on vaid üks ja seda saab originaalis vaadata vaid ühes kohas, täpselt seal, kus ta parajasti asub. Mudist on niivõrd hea kunstnik, et tema näituse vaatamine on hinge ja vaimu puhastav kogemus, kvaliteetaeg. Ilmselt seetõttu on tema maalidega kerge „koos elada" ka väikeses korteris. Praegu on 44 Mudisti maali eksponeeritud Vaal galeriis.

Mudist tegeleb inimeseks olemise kogemusega kõige üldisemas tähenduses. Nii et tema maalid kõnetavad inimesi. Kunstnik on loomingu „oma eluga kinni maksnud" (ravimatu haigus on miski, mis paneb väärtushinnangute ehtsuse ja tõelisuse proovile nii elus kui ka kunstis).

Võib-olla oleks õige pidada neid maale vaimulikeks, st nende väärtushinnangud pärinevad raamatute raamatust, kus räägitakse inimeseks olemise printsiipidest. Ei tahaks siin kasutada sõna „religioosne", sest see kõlaks vahest kurjalt ja formalistlikult.

„Väikese inimese" rõõmud

Näiteks inimese maalimisel ei pööra Mudist tähelepanu niivõrd tema füüsilisele kehale kui vaimsele substantsile – isegi mõni naisakt („Valge naine" 1980-ndatest) on maalitud vaimse dominandiga. Üks suhteliselt hiljuti maalitud väike töö kannab pealkirja „Puhkus Jeesusega teel Egiptusesse" (2006), mis on koguni punasega maali peale kirjutatud. Tekib seos Kristjan Raua ühe vähese maalitud tööga „Puhkus teel Egiptusesse" (1903–1905), mis ripub Kumus.

Mudisti „Lydia Koidula" seostub tänapäeval naisõiguslaste grupiga Femen.

Mõnel üksikul maalil lööb ootamatult sisse poliitiline noot. „Parteikoosolek Volta tehases" (1969) kujutab anonüümseid inimesi ilma näota. Kui miski peaks olema kunstniku meelelaadile võõras, siis selline riiklik ja ebainimlik struktuur. Ometi puudub maalis ka vihasus.

-1- „Pöördub möödujate poole", õli lõuendil, 1988
-2- „Jalutuskäik", õli lõuendil, 1988
Reprod

Mõne maali tähendus korjab ajas juurde ka uusi kontekstuaalseid seoseid. Praeguses poliitilises situatsioonis on võimalik näiteks poliitilisena vaadata „Lydia Koidulat" (1974), kus modelli kehakeel (rusikas käed püsti ja rinnad paljad) seostub Valgevene naisõiguslaste Femeni võitlejatega, kes pakuvad rahvusvahelisele massimeediale palju rõõmu. Koidula on olnud nüüdisaegse feministliku kunstiteaduse üks lemmikkangelannasid.

Kuid üldiselt maalib Mudist „väikeseid inimesi" oma „väikeste rõõmude" ja mõtetega, inimlikku kvaliteeti. Kunstnikku ei huvita inimeste ühiskondlikud pagunid ega võimu aspekt. See on Mudisti maalide mikropoliitika – kaitsta inimese sõltuvustest ja kontrollist vaba vaimu.

Muutumine abstraktseks

Viimaste aastate maalid on valdavalt abstraktsed. Tundub märgiline – ühelt poolt kunstniku enda seisukohast ja teiselt poolt laiemas kontekstis. Abstraktne kujutamine sobib kokku rahvusvaheliste trendidega, kus see on juba aastaid tagasi tulnud uuel keermel ja uute tähendustega.

Vaal galerii näituse avamisel esitleti molbertil Mudisti abstraktset maali „Aiapidu" (2012), mis oli nii värskelt valminud, et värv pidi veel kuivama. Ehkki lõuendil „polnud midagi kujutatud", lõi värv kujutluse maalist, mis elab iseendana, ehkki siinkohal on raske defineerida, mismoodi saab maal olla elus. Mitmel peaaegu abstraktsel maalil on kujutatud lilli („Pojengid" 2012, „Kolm õde" 2007), ehkki neid töid ei saa nimetada klassikalisteks lillemaalideks.

„Hommage Peeter Mudisti loomingule"

Kuraator: Reeli Kõiv
Avatud: Vaal galeriis 22. august – 8. september 2012
Väljapanek: 44 maali erakogudest, aastaist 1969–2012

Jason Bourne'i pärand jookseb ilma Matt Damonita

Kino

Oma minevikku taga ajanud agendi Bourne'i asemele on tulnud uus samasugune tüüp.

Andres Laasik
andres.laasik@epl.ee

Robert Ludlumi põnevusromaanides välja hautud vandenõuteooria salajastest programmidest, kus luuakse uusi superluurajaid, on läinud „Bourne'i pärandis" omapäi, ilma Ludlumi ja tema peakangelase Jason Bourne'ita rändama. Samasugune ravimeid täis pumbatud ja oma minevikku viletsalt mäletav musklis härrasmees nagu Bourne'gi Aaron Ross jookseb elu eest, kui programmi algatajad tahavad selle kinnimätsimise käigus teda likvideerida.

Jeremy Renneri ja Rachel Weiszi tagaajamissõit mootorrattaga on seiklusfilmi kulminatsiooniks kui loodud. kaader filmist

Ka James Bondi saaga on läinud isepäi elama kaugele eemale sellest, kus ta kunagi Ian Flemingi tahtel algas. Ent ikkagi koos James Bondiga.

Kolm head näitlejat

Jeremy Renner on oma olemuselt ebamäärane jõuline habemik, kes teeb kusagil sügavas Alaska looduses oma jõumehe trikke, kuni taipab, et ta isandad on saanud endisteks isandateks ja tahavad hoopis ta eluküünla kustutada. Kui aga Renner Alaskalt põgenemise järel habeme ära ajab, ongi temast saanud superspioon, kes peab panema filmivaataja südame oma õiglastele tegemistele kaasa elama.

Renner ei ole ehk nii nunnu kui Matt Damon, kuid sümpaatia võlu on temas küllaga, et ühte sellist tapmise ja tagaajamise filmi vedada. Pealegi ei pea ta seda tegema sugugi üksi, sest Bourne'i juba valmis formaat eeldab, et elu eest jooksmine käib koos noore kauni naisolevusega. Rachel Weisz on hea Briti kooliga näitleja, kelle näolapil on eeldused just sellist neidist kehastada. Filmil on kolmaski staar, üks praeguse Hollywoodi huvitavamaid näitlejaid Edward Norton, kelle mängitud ametnik tegeleb salaprogrammi sulgemise ja filmi peategelaste elimineerimisega. Kusjuures näitleja isiklik võlu tuleb selle tugeva miinusmärgiga tegelase mängimisel tublisti kasuks. Väärt roll.

Kolm head näitlejat, hästi kokkuklopsitud põnevusfilmi stsenaarium ja korralikud tootmisvõimalused teevad filmi meelelahutuslikult jälgitavaks.

Aga kuhugi ei ole kadunud ka Ludlumi ohu eest hoiatav sõnum – julgeoleku eest hoolitsevate inimeste suhtes tasub olla ettevaatlik, sest iial ei tea, mil julgeolekust saab nende ülepingutuste tõttu katastroof.

„Bourne'i pärand"

PÕNEVUSFILM

Lavastaja: Tony Gilroy
Osatäitjad: Jeremy Renner, Rachel Weisz, Edward Northon
Alates 31. augustist kinodes Solaris ja Coca-Cola Plaza ning Tartus ja Narvas

ANETT KONTAVEIT KOHTUB AAFRIKLANNAGA

Anett Kontaveit (WTA 480.) kohtub US Openi noorteturniiri avaringis Lõuna-Aafrika Vabariigi tennisisti Madrie Le Roux'ga. Aafriklanna on juunioride maailma edetabelis 95., WTA-edetabelikoht tal puudub. Edu korral kohtub Kontaveit teises ringis 17-aastase ameeriklanna Alexandra Kiicki (WTA 392.) või 15-aastase venelanna Veronika Kudermetovaga (WTA 735.). **Delfi**

KONSTANTIN VASSILJEV POMMITAS LATTI

Konstantin Vassiljev andis Venemaa kõrgliiga seitsmenda vooru mängus Vladikavkazi Alaniaga Permi Amkari ainsa värava söödu ning lõi palli kahel korral latti. Kohtumine lõppes 1 : 1 viigiga. Tarmo Kingi tööandja Varese alistas Itaalia jalgpalli esiliiga teises voorus 2 : 1 Lanciano Virtuse, Saksamaa kõrgliigas kaotas Ragnar Klavani koduklubi Augsburg 1 : 3 Schalkele. **Delfi**

ROGAINI MM-TIITEL

Silver ja Rain Eensaar võitsid rogaini ehk ööpäevase võistkondliku valikorienteerumise MM-il kuldmedali. Erik Aibast ja Andreas Kraas olid neljandad. **Delfi**

Eesti kohutav visketabavus kustutas võidulootuse

Korvpall

Iisrael Saku suurhalli kogunenud täismaja ees Eestile võimalust ei andnud ja võitis 84 : 53.

Pärt Talimaa
part.talimaa@epl.ee

Gregor Arbet teeb vaheltlõike, aga viskab hetk hiljem palli vastu Gert Dorbeku jalga, kust see põrkab Iisraeli mängijatele. Järgmisel hetkel paneb Lior Eliyahu veaga koos kahese sisse. Paraku tüüpiline olukord eilses mängus, kus Eestile kogunes lubamatult palju kergeid pallikaotusi. Kui siia liita kohutav visketabavus rünnakul (26,2 protsenti), siis see võttiski juba kolmanda veerandi keskpaigaks võidulootuse.

> **„Mängisime väga head kaitset, millega sundisime Eestit halvasti mängima."**

„Teist korda meil ei tulnud see asi kodusaalis välja. Vastas olid Euroliiga *final four*'i ja NBA mehed, kes on kogu aeg 20 000 venna ees plõksinud, meie meestest osa on suurema rahva ees mänginud ainult Eesti meistrivõistluste finaalis," märkis peatreener Tiit Sokk. „See kõik nõuabki kogemust ja meil tulebki kooliraha maksta, aga sellise täismaja ees mängimine on meestele superkogemus, mille pealt edasi minna."

Kogemustele rõhus ka vastaste peatreener Arie Shivek, kes spetsiaalselt enne mängu just selle elemendi tähtsust oma meeskonnale toonitas. „Mängisime väga head ja tarka kaitset, millega sundisime Eestit halvasti mängima," märkis ta.

Eesti koondise ääremängija Siim-Sander Vene samas ei leidnud, et Iisraeli kaitse oleks midagi erilist olnud, ja ütles, et valiktsüklis on nad kõvemagi vastu mänginud. „No ei saanud minema, algul oli veel enamvähem. Õiget mängu me käima ei saanudki," lisas ta.

Pead norgu ei lase

Kaotusega kadus sisuliselt ka lootus EM-ile jõuda. Juhul kui Serbia kaotas eile hilisõhtul võõrsil Montenegrole, siis oleme nii nende kui ka Iisraeliga kaotuste arvult võrdsed. Aga võitude lahtris jääme ühega alla (kui välja arvata mängud praegu grupis viimasel kohal oleva Slovakkiaga), mis tuleb esmalt ühelt Balkani riigilt kätte saada ja siis võib hakata edasistele stsenaariumidele mõtlema. „Pead norgu ei lase ja püüame edasi," kinnitas Vene.

Kuigi suur kaotusseis oleks lubanud eile terve senise valiktsükli rassinud põhimeestele puhkust anda, peatreener Sokk seda teed ei läinud. „Tahtsime lõpuni võidelda ja anda võimaluse, et põhimehed saaksid tunnetuse kätte. Meil on kolm mängu ju veel minna ja kõik on võimalik," rääkis Sokk.

Täna Delfi Spordis: järelkajad eilsele Eesti-Iisrael korvpallimängule?

Koondis püüdis, aga ei tulnud välja: Iisraelile kaotati 31 puntkiga. Fotod: Sven Arbet

KOMMENTAAR

„Oh sa raisk!"

Pärt Talimaa
toimetaja

Tõsi ta on, et vanduda pole ilus ja ega seda teekski... Aga just selline emotsioon tuli nii siinkirjutaja kui ka puupüsti täistuubitud trollibussist veel vähemalt paari meetri kaugusel seisnud kolme kossufänni huulilt pärast seda, kui avanes esimene pilk Saku suurhallile. Mänguni jäi tol hetkel veel üle tunni, ent kõik korvpallihalli viivad trepid olid puupüsti täis ja inimeste tunglemist üliolulisele mängule võis võrrelda vilka tegevusega sipelgapesas.

Loogiline, et lõpuks läks korvpallipühamu puupüsti täis. Ja kui veel hümni esitanud Birgit Õigemeele mikrofon tõrkuma hakkas, nii et võimendusega tulid vaid üksikud sõnad, võttis kogu see mass julgelt laulujärje üle ega teinud seda mitte vaikselt endale nina ette pomisedes, vaid nii, et halli seinad vastu kajasid. Ehk just nii, nagu peabki!

EM-VALIKMÄNGUD

A-alagrupp

EESTI–IISRAEL 53 : 84 (30 : 40)

Eesti: Talts 14 p + 10 lp, Vene 13 p, T. Sokk 8 p + 4 s, Arbet 6 p, Kangur 5 p + 9 lp, G. Dorbek 4 p, Saage 3 p.

Iisrael: Casspi 26 p, Eliyahu 21 p, Tyus 10 p + 8 lp, Halperin 10 p + 11 lp, Ohayon 9 p + 7 lp + 7 s, Pnini 8 p + 7 lp.

Teine kohtumine:

ISLAND–SLOVAKKIA 84 : 86

Bæringsson 21 p + 12 lp + 5 s – Gavel 35 p + 6 lp + 6 s

Alonso ilus seeria sai eile läbi

Vormel 1

Suvepuhkuselt naasnud vormel 1 MM-sarja Belgia etappi valitses McLareni juht Jenson Button.

Pärt Talimaa
part.talimaa@epl.ee

Spa-Francorchampsi ringrajal kihutatav Belgia GP on aastate jooksul ikka ja jälle sellega silma paistnud, et võistlejad ei suuda stardisirget lõpetavaks La Source'i nõelasilma kurviks maid ära jagada ja nii on tavaline olukord, kus mõni piloot on sunnitud paarisaja meetri järel võistluse lõpetama. Polnud erandiks eilnegi, kus Romain Grosjeani ja Lewis Hamiltoni kokkupõrge algatas sündmusteahela, mis võttis kaasa ka MM-sarja üldliidri Fernando Alonso. Ühtlasi sai seega otsa Ferrari piloodi imeline seeria, kus ta oli kõik tänavused eelnevad 11 etappi lõpetanud punktikohal. MM-sarja liidrikohta see siiski ei ohustanud, sest Alonso oli kogunud konkurentide ees piisava edu.

Nädalavahetust valitses McLareni piloot Jenson Button, kes sai hooaja teise võidu. Kvalifikatsioonis oli ta parim aga esimest korda pärast 2009. aasta Monaco GP-d. „See ringrada on enamiku sõitjate jaoks nii eriline. Siin algusest lõpuni juhtida on väga eriline, eriti kui pole olnud kergeim aasta," rääkis võidumees poodiumil antud usutluses.

VORMEL 1 HOOAEG 2012

BELGIA GP

1. Jenson Button (SUURBRITANNIA, MCLAREN) 1:29.08,5, **2.** Sebastian Vettel (SAKSAMAA, RED BULL) + 13,6, **3.** Kimi Räikkönen (SOOME, LOTUS) + 25,3, **4.** Nico Hülkenberg (SAKSAMAA, FORCE-INDIA) + 27,8, **5.** Felipe Massa (BRASIILIA, FERRARI) + 29,8, **6.** Mark Webber (AUSTRAALIA, RED BULL) + 31,2, **7.** Michael Schumacher (SAKSAMAA, MERCEDES) + 53,3, **8.** Jean-Éric Vergne (PRANTSUSMAA, TORO ROSSO) + 58,8, **9.** Daniel Ricciardo (AUSTRAALIA, TORO ROSSO) + 1.02,9, **10.** Paul di Resta (SUURBRITANNIA, FORCE INDIA) + 1.03,7

ÜLDSEIS (12/20)

Sõitjad: 1. Fernando Alonso (HISPAANIA, FERRARI) 164, **2.** Vettel 140, **3.** Webber 132, **4.** Räikkönen 131, **5.** Lewis Hamilton (SUURBRITANNIA, MCLAREN) 117

Tiimid: 1. Red Bull 272, **2.** McLaren 218, **3.** Lotus 207, **4.** Ferrari 199, **5.** Mercedes 112

Toimetaja: Teele Tammeorg, tel: 680 4400, e-post: sport@epl.ee

Kaks korda sai Levadia mängu juhtima hakates rõõmustada, kuid lõpuks tuli ikkagi viigiga leppida. Foto: Sven Arbet

Kalju sai võidulõhnalise viigi, tiitel on vaid kukesammu kaugusel

Jalgpall

Levadia peatreener kirus edu maha mänginud pallureid: võit läks meie lolluse nahka!

Aet Süvari
aet@epl.ee

Nõmme Kalju riietusruumist Kadrioru staadionil kostis laupäevase Levadia-mängu järel valju rõõmukisa. Peatreener Igor Prins seevastu endale veel juubeldamist ei lubanud. „Ärme hakka üldse sellest rääkima!" tõrjus ta kohe ruumist väljudes enneaegseid õnnitlusi. „Praegu on hea öelda küll, et tuli viik, aga tegelikult oli mäng suhteliselt närviline ja kui 86. minutil oli seis ikka 2 : 1 vastaste kasuks, siis tundus see natuke hapu. Õnneks näitasime iseloomu, tulime ikka kaotusest välja."

Koduse jalgpalli meistriliiga laupäevane mäng pidi tiitliheitluses saama tähtsaks kaalukeeleks – Kadrioru staadionil läksid vastamisi oma esimest tiitlit jahtiv tabeliliider Nõmme Kalju ja nende lähim jälitaja Tallinna Levadia. Võitnuks Kalju selle mängu, oleks nende edumaa Levadia ees suurenenud seitsmele punktile, ning arvestades tõsiasja, et nõmmelastel on kaks mängu vähem peetud – ja needki tabeli tagumise otsa klubide Tallinna Kalevi ja FC Kuressaarega –, tähendanuks see peaaegu kindlalt, et tiitel on Kalju jagu.

Pinevalt kulgenud mäng lõppes aga 2 : 2 viigiga, seejuures suutis Levadia kaks korda oma edu maha mängida. Vahe jäi seega endiselt pidama nelja punkti peale ja kuigi hooaja lõpuni on veel kaks kuud aega, ei näi enam keegi uskuvat, et tiitel võib Kalju käest ära libiseda. Sellal kui Nõmme meeskond riietusruumist kostvate helide järgi otsustades väikest pidu pidas, lahkusid Levadia pallurid staadionilt noruspäi.

„Karikas on suure tõenäosusega seal teisel pool riietusruumis," nentis Levadia peatreener Marko Kristal ja möönis, et tema noor meeskond mängis kohtumises tehtud vigadega ise oma šansid maha.

„Mängijad peavad võtma vastutuse ja otsustama ära, kes karistusalas palli peale läheb – noorteklassis ei tehta ka selliseid vigu! Nii ei saa võita, kui teed niisuguseid lapsikuid eksimusi," pahandas Kristal, viidates Kalju viigiväravale mängu 89. minutil, kui kaljulase Oliver Konsa audisisseviskel põrkas pall karistusalas esmalt maha ja lendas seejärel Kristen Viikmäe pealöögist väravasse.

Muidu võrdsed vastased

Ka suvel Levadiaga liitunud Ingemar Teever tunnistas, et meel on rumalalt käest libisenud võidu pärast kaunikesti mõru. „Treener on rääkinud ja rääkinud, et olge agressiivsemad, aga ikka laseme lüüa endale selliseid tobedaid väravaid!"

Teeveri sõnul oli Levadia mängu poolest Kaljule igati võrdne vastane, kuid kaitse eksimused maksid rängalt kätte. „Ka Floraga lasime endale samamoodi lüüa. Eks see tuleb kogemuse pealt."

Kalju mängijate rahulolevad näod kõnelesid selget keelt sellest, kui käegakatsutavas läheduses tiitel neile nüüd juba on. „Võidulõhnaline viik oli küll," nentis Tarmo Neemelo. „Tuleb rahul olla, et kaks korda tulime kaotusseisust välja." Aga kuna ka kaotus Levadiale poleks Kaljut tegelikult suutnud tiitlikursilt kukutada, polnud Kalju pidutujus laupäeval midagi imelikku. „No väga suur pidu veel ei ole," poetas Neemelo tagasihoidlikult, suutmata siiski naeratust varjata.

Kalju püüab rahulikumalt

Levadia, kes veel kaks vooru tagasi võis ainsa Eesti meistriliiga klubina uhkustada sellega, et polnud sel hooajal veel ühtegi mängu kaotanud, on tõepoolest viimastes voorudes ebaõnne kogenud – viik Sillamäe Kaleviga ja sellele järgnenud kaotus Narva Transilt röövisid neilt järjest mitu punkti.

„Pärast mängu Floraga tekkis pinge ja noor meeskond ei pidanud sellele vastu. Hakati rääkima, et me oleme veel ainsad kandidaadid, kes suudavad Kaljult tiitli võtta," põhjendas Kristal, miks viimased voorud on aia taha läinud. „Kuid tänane ei jäänud selle, vaid suure lolluse taha."

Kaljul seisab juba homme ees üks vahele jäänud mäng, kodus kohtutakse Tallinna Kaleviga. Seejärel on kümme päeva puhkust, enne kui tuleb jälle Levadiaga madistada.

„Me peaks rahulikumalt oma mängu mängima," arvas Kalju viigivärava löönud Kristen Viikmäe, kes suuremat osa laupäevasest mängust sai varupingilt analüüsida. „Meie mäng on üsna kvaliteetne: maast söödud, palli hoidmine, kiired kombinatsioonid. Kohati oli liiga palju rabelemist, peaksime selle juurde tagasi tulema, mida hästi oskame."

Hooaja lõpuni on kaks kuud, aga ei usuta, et tiitel Kalju käest ära libiseb.

EESTI ML, 27. VOOR

NÕMME KALJU – FC LEVADIA 2 : 2 (0 : 1)
V: 63. Andres Koogas, 89. Kristen Viikmäe – 15. Albert Taar, 79. Igor Subbotin

SILLAMÄE KALEV – FC FLORA 1 : 2 (0 : 1)
V: 57. Jevgeni Kabajev – 32., 79. Karl Palatu

TALLINNA KALEV – FC VILJANDI 2 : 2 (1 : 1)
V: 38. Garreth Wayne Gunther, 84. Eduard Ratnikov – 10. ov. Johannes Kukebal, 78. Aleksei Belov

NARVA TRANS – TARTU TAMMEKA 4 : 0 (0 : 0)
V: 47., 76. Aleksandr Aleksejev, 60. Vladislav Ivanov, 86. Aleksandr Dubõkin

PAIDE LINNAMEESKOND – FC KURESSAARE 1 : 1
V: 19. Eerik Reinsoo – 67. Elari Valmas

Tabeliseis:

1. Kalju	25	21	3	1	69:9	66
2. Levadia	27	18	8	1	65:15	62
3. Flora	26	19	2	5	60:18	59
4. Sillamäe	27	10	9	8	33:30	39
5. Trans	25	11	5	9	32:25	38
6. Paide	26	8	5	13	23:37	29
7. Viljandi	27	5	7	15	24:52	22
8. Kalev Tln	26	4	7	15	21:57	19
9. Kuressaare	24	3	8	13	18:57	17
10. Tammeka	27	1	6	20	15:60	9

Sillamäe Kalevi ja Flora fännide rahustamiseks oli vaja politsei sekkumist. Foto: Sergei Stepanov

Flora ja Sillamäe Kalevi fännide vahel läks rüseluseks

Melu

Eesti jalgpalli meistriliiga kohtumist Sillamäel sealse Kalevi ja Tallinna FC Flora vahel varjutasid intsidendid meeskondade fännide vahel.

Esimene neist leidis aset kohtumise 30. mänguminuti paiku, mil Flora toetajad pürotehnika süütasid. Selle vastu protestima tulnud kohalikud pealtvaatajad üritasid Flora fänne rünnata, misjärel sektorit valvanud turvamees lasi käiku pisargaasi.

Delfiga vestelnud Flora fänni sõnul kutsusid sillamäelased seepeale kohale politsei ja väitsid, et pisargaasiga kostitasid neid Flora fännid.

Mängu järel püüdsid sillamäelased külalismeeskonna fännide staadionilt väljumist blokeerida, kuid politsei abiga saadi Flora toetajad bussi ja eskorditi linnast välja.

Keegi viga ei saanud

„Politsei sai teate, et Sillamäel on fännide vahel konflikt, aga seal oli kolm patrulli kogu aeg kohal, seega lisapatrulli ei saadetud. Rahvas oli agressiivne, aga kui politsei sündmuskohale jõudis, oli juba asi maha rahunenud ja keegi otseselt rusikatega ei vehkinud," kommenteeris Ida prefektuuri pressiesindaja Mari Riina Rist. Politsei teada keegi viga ei saanud ja kedagi sündmuse tõttu kinni ei peetud.

Gunnar Leheste, Risto Veskioja

Eesti Päevaleht, esmaspäev, **3.** september. 2012
Toimetaja: Mare Uueda, tel 680 4503, e-post: mare.uueda@lehed.ee • Reakuulutusi saab anda kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti

Saal 1	12:30	15:30	18:30(v.a. N)	21:30
Saal 9				16:30
Saal 10			13:50	19:15
A.Le Coq Sviit			15:45(L-P)	21:15

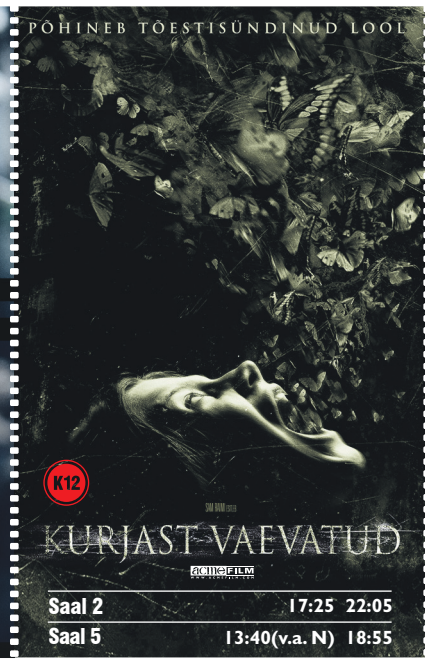

Saal 2	17:25	22:05
Saal 5	13:40(v.a. N)	18:55

*A.Le Coq Sviidi seansid tööpäeviti alates 17:00, nädalavahetustel ja pühadel 13:00

Saal 5	15:50(v.a. N)	21:10(v.a. N)
Saal 6	19:10(v.a. R, K, N)	

Saal 6 3D	14:15(v.a. N)	16:55(v.a. L-P, N) 22:15
Saal 7 3D	19:35(ainult L-P)	

PUHASTUS	EELLINASTUS!	K14		
Saal 1			18:50(ainult N)	
PALGASÕDURID 2		K12		
Saal 2		12:20	15:00	19:40
1+1		MS12		
Saal 3		14:10	16:35	19:00
A.Le Coq Sviit			13:15(L-P)	18:45
PIMEDUSE RÜÜTLI TAASTULEK		MS12		
Saal 3				21:25
HÜVASTI MU KUNINGANNA		MS12		
Saal 3				11:55
JÄÄAEG 4		PERE		
Saal 4 2D	eesti keeles!	12:00		16:25
KUUTÕUSU KUNINGRIIK		MS12		
Saal 4				14:20
MAAILMA VIIMANE ARMULUGU				
Saal 4	MS12		18:40	21:00
TÜTART PÄÄSTMAS	EELLINASTUS!	K12		
Saal 5			21:10(ainult N)	

VAPRAKE		PERE		
Saal 5 3D	eesti keeles!	11:25(v.a. N)		
Saal 6 3D	vene k!	16:55(ainult L-P)		
		19:30(ainult R, K, N)		
Saal 7 3D	vene k.!	11:50	14:25(R-P)	
Saal 7 3D	eesti keeles!	14:25(E-N)		
		17:00	19:35(v.a. L, P, N)	
TÄIELIK MÄLUVAHETUS		K12		
Saal 6			11:40(v.a. N)	
Saal 7			21:55(v.a. N)	
NT LIVE: KENTSAKAS JUHTUM KOERAGA ÕEISEL AJAL		MS12		
Saal 7	(TEATER)		21:00(ainult N)	
HULL ISA		K14		
Saal 8		13:00	15:40	18:15 20:45
NAABRIVALVE		K14		
Saal 9		11:45	14:05	19:25 21:45
TED		K14		
Saal 10		11:30	16:40	22:00

Piletihinnad: E-N ja reede kuni kl 18:00 tavapilet 4,50€/lastepilet 2,50€, 3D-pilet 5,00€/lastepilet 3,50€. E-N alates kl 18:01 tavapilet 5,00€/lastepilet 2,70€, 3D-pilet 7,00€/lastepilet 3,70€. Reede (alates 18:01), L-P ja riiklikel pühadel tavapilet 6,50€/lastepilet 2,90€, 3D-pilet 8,00€/lastepilet 3,90€. A.Le Coq Sviit E-N pilet 17€. R-P pilet 21€

TÄNA KINOS ARTIS:

ARTIS
KUNST ON KINOS
EUROPA CINEMAS
MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION

03.09				
Kes? Pesamunade film - eesti keeles	10:30	11:15	15:40	
Üks elu	11:00	16:30		
Minu õelapsed üksinda kodus - eesti keeles	12:00	17:15		
Pulkson on hädas - eesti keeles	13:00			

Vennaksed	13:45	20:45
Vuosaari	14:45	18:20
Kuutõusu kuningriik	19:00	21:00

www.kino.ee | Estonia pst. 9, Tallinn | Solarise keskus | Tel. 663 1380

www.kinosoprus.ee | Vana-Posti 8, Tallinn | Tel. 644 1919

TÄNA KINOS SÕPRUS:

03.09		
Esimene positsioon	17:30	
Ära kaota lootust	19:30	
Vuosaari	21:30	

Vaata kino Sõprus nädalakava **www.kinosoprus.ee**

RAADIO LASTE LAULUSTUUDIO
Kadri Hundi juhtimisel korraldab täiendavad vastuvõtukatsed 6-14-aastastele lauljatele
3. septembril
Raadiomajas (Kreutzwaldi 14).
Täpsem info ja eelregistreerimine telefonil 5144301.
Laululaps on hea laps!

TALLINNA LINNATEATER

Hecuba pärast
10., 11. septembril 19.00

Maailmale nähtamatud pisarad
14., 15. septembril 19.00

Ma armastasin sakslast
20., 24. septembril 19.00

Kassa: 66 50 800
www.linnateater.ee

kuulutus.epl.ee
Eesti Päevaleht

18. okt
Kell 19.00
Nokia Kontserdimajas

EESTI VÄHILIIDU 20. AASTAPÄEVA HEATEGEVUSETENDUS

Elu ja armastus

Ivo Linna, Maarja-Liis Ilus
Lenna Kuurmaa, Märt Avandi,
Birgit Varjun, Rolf Roosalu
Rosanna Lints, Kristo Ukanis

RO Estonia solistid
Janne Ševtšenko, Kristina Vähi
René Soom, Oliver Kuusik

Otsa Kooli Sümfooniaorkester
Dirigent RO Estonia Mikk Murdvee
Otsa Kooli Bigband
Siim Aimla juhtimisel
E.T.A. Tantsukool
Koreograafia Rauno Zubko
assistent Eliisa Lott
Produtsent Magnus Müürsepp
Kunstnik Marge Martin
Stilist Kirill Safonov
Konferansjee Mait Malmsten
Tekst Leelo Tungal

Piletid
Piletilevis
ja Ticketpros

EESTI VÄHILIIDU SUURSPONSORID
Roche, AVON the company for women, NOVARTIS ONCOLOGY

TOETAJAD
ERGO, Swedbank, levira, Eesti Tervise Fond, Geisha, EAU, Eesti Päevaleht, Postimees, Tervise Leht, kodutohter, ERR, KÜKU, ALTIA EESTI, Avision, Clear Channel

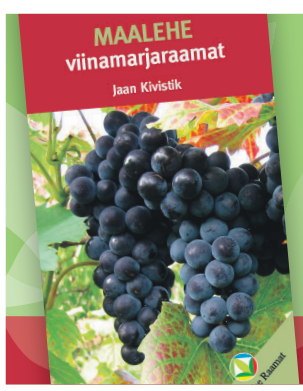

MAALEHE viinamarjaraamat

Jaan Kivistik
128 lk, pehmed kaaned

Viinamarju on Eestis kasvatatud sajandeid. Nimelt on Eesti üks maailma põhjapoolsemaid riike, kus soodsa mikrokliimaga kasvupaiku valides saab väljaspool kasvuhoonet viinamarju kasvatadakogu territooriumil. Raamatust leiab Eestis kasvatamiseks sobivate viinamarjasortide ja -liikide kirjeldusi ning detailseid juhiseid kasvatamiseks, mis on selged ja kasulikud nii algajale kui juba kogenumale viinamarjakasvatajale.

Tellimiseks helista telefonil 680 4444
või saada e-kiri klienditugi@lehed.ee
Maalehe Raamat
www.mlraamat.ee

MAALEHE väike laululinnuraamat

Marko Mägi
88 lk, pehmed kaaned

„Maalehe väike laululinnuraamat" on hea abiline neile, kel pole mahti süveneda mahukatesse linnumäärajatesse.
Raamat tutvustab sõna ja pildi abil 38 tuntumat laululindu, keda võib igapäevaselt oma ümbruskonnas kohata, kas siis silmade või kõrvade vahendusel.

Tellimiseks helista telefonil 680 4444
või saada e-kiri klienditugi@lehed.ee
Maalehe Raamat
www.mlraamat.ee

Eesti Päevaleht, esmaspäev, 3. september. 2012
Toimetaja: Anni Koppel, tel 680 4506, e-post: kuulutus@epl.ee • Reakuulutusi saab anda kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti

Eesti Kontsert

hooaja peatoetaja emt

Ilusa Muusika Päev

10. september kell 12
Estonia kontserdisaal
uue hooaja kontserdipiletid
kuni 30% soodsamad
tasuta tervituskontserdid
palju üllatusi koostööpartneritelt

Soodusmüük kestab
16. septembrini

Piletid müügil
Eesti Kontserdi kassades
Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Jõhvis,
Piletimaailma ja Piletilevi
müügikohtades

Hooaja avakontserdid

R 14. IX kell 19 Vanemuise kontserdimaja
Vanemuise kontserdimaja ja Vanemuise Sümfooniaorkestri hooaja avakontsert
L 15. IX kell 19 Estonia kontserdisaal
Antonin Dvořák. "Stabat mater"
Magdalena Risberg (sopran, Rootsi),
Katarina Giotas (metsosopran, Rootsi)
Seok Be Ha (tenor, Korea)
Krisjanis Norvelis (bass, Läti RO)
Vanemuise Sümfooniaorkester ja
ooperikoor, Tartu Noortekoor
Dirigent **Paul Mägi**

K 19. IX kell 19 Jõhvi kontserdimaja
N 20. IX kell 19 Vanemuise kontserdimaja
R 21. IX kell 19 Pärnu kontserdimaja
L 22. IX kell 19 Estonia kontserdisaal
Eesti Kontserdi hooaja avakontsert
Muusika on armastuse hääl
Hortus Musicus 40
Kunstiline juht **Andres Mustonen**

N 27. IX kell 19 Estonia kontserdisaal
R 28. IX. kell 19 Pärnu kontserdimaja
Pärnu kontserdimaja hooaja avakontsert
Kuldne klassika
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Eri Nakamura (sopran, Jaapan)
Dirigent **Olari Elts**
Debussy, Ravel

N 11. X kell 19 Vanemuise kontserdimaja
R 12. X kell 19 Jõhvi kontserdimaja
Jõhvi kontserdimaja hooaja avakontsert
Kuldne klassika
Novosibirski Sümfooniaorkester
Solist **Lukas Geniušas** (klaver)
Dirigent **Gintaras Rinkevičius**
Rahmaninov

SALVA KINDLUSTUS | Eesti Kontserdi suurtoetaja

www.concert.ee

Kinnisvara

- **Võtan rendile otse omanikult korteri,** tel 508 9052.

Müük

- **Saetud, lõhutud küttepuud:** lepp, kask, sanglepp, saar, kuusk ja segapuud koos transpordiga. Tel 672 5338, mob 525 9433 Võtikmetsa OÜ

Ost

- **Reval Antiik ostab vanu maale, münte, kuld-ja hõbeesemeid, märke, mööblit, raamatuid, jms.** Pakkuda võib kõike, mis tundub olevat vana. Müürivahe 2, 6440747, 5118825

Laen

- **Laen kinnisvara tagatisel.** AS A&O LaenuGrupp. Tartu mnt 29 Tln. 648 6083 www.aolaenud.ee Tutvuge tingimustega, konsulteerige asjatundjatega.

Teenus

- **NÕUANDELIIN tel 900 5020.** Kui elumure vaevab ja vajad hingeabi, anname soovitusi. Vastame eraelu, töö ja tervise küsimustele. Kõne hind 0,97€/min.
- **KAARDID ENNUSTAVAD Tel 900 1727** 24 h, h 1,09 €/min **www.ennustus.ee**

Äriteenus

- **Firmade likvideerimine** www.likvideerimine.ee, tel 506 7151.

AEG KAUBELDA!

Holmes & Meyers kutsub metsaomanikke läbi rääkima metsas planeeritavate raiete üle.

Ostame kasvava metsa raieõigust. Pakkuda võib lageraidest harvenduseni.

ERIPAKKUMINE! Pakume kasvava lepiku eest head hinda.

Lõhutud küttepuude müük, tellimine: tel 600 5323

HOLMES & MEYERS
Metsasõbralik ettevõtmine

tel 5553 3064, 5554 0620
e-post info@holmesmeyers.eu

TIPOLIIN KINNISVARABÜROO
VELJO TARVIS
tel. 5647 1516,
tel. 657 6301
veljo@tipoliin.ee
www.tipoliin.ee

OSTAME - MÜÜME - ÜÜRIME TEIE KINNISVARA

- Kiire ja korrektne vormistamine.
- 15 a. töökogemus.
- Konsultatsioon tasuta!

VEO- ja KOLIMISTEENUS

Lahkunu transport krematooriumisse ööpäevaringselt kogu Eesti piires.

Tuhastamismatus soodsaima hinnaga.

Kõik matuseteenused.

KAKS KABELIT ja PEIERUUMI

Suurim urnivalik Eestis.

Tel 623 8808 24h www.krematoorium.ee

Lindude ja põrsaste maailm ootab Sind taas! Lõbusad pildiallkirjad pluss Sinu fantaasia ning võimalusi joonistamiseks jagub lõputult. 100 fantaasiarikast lõpetamata pilti pakuvad tundide kaupa rõõmu kõikidele Angry Birdsi fännidele vanuses 3 kuni 103!

Saadaval raamatupoodides. Tellimiseks helista telefonil 680 4444 või klienditugi@lehed.ee

Eesti Päevaleht

1. JÄTA OMA TUTVUMISKUULUTUS TASUTA:
Helista **66 22 524** Kuula hoolega juhiseid. Ütle 40 sek jooksul selge häälega oma kuulutuse tekst. Ära lõpeta kõnet enne, kui oled ära kuulanud oma postkasti numbri ja salakoodi. NB! Kirjuta need üles. Soovitame Sinul enda jaoks kuulutuse tekst eelnevalt valmis kirjutada.

2. NII VASTAD LEHEST LEHEST LEITUD KUULUTUSELE:
Helista **900 2626**, peale sissejuhatust vali kood **022.** Kuula hoolega juhiseid. Sisesta kuulutuse number millele vastad ja siis ütle oma teade.

3. NII KUULED SULLE SAABUNUD VASTUSEID:
Helista **900 2626**, peale sissejuhatust vali kood **022.** Kuula juhiseid, sisesta oma kõneposti number ja salakood ning kuula Sulle jäetud teateid.

TÄHELEPANU! Meie numbritele saab helistada tavatelefonilt ja kõikidelt mobiilidelt, tingimusel, et telefon on klahvidega ning toonvalimisega. Uued kuulutused ilmuvad ühel päeval laupäevast kolmapäevani Eesti Päevalehes. 9002626 eritariif 0.63 EUR / min.
Teenuse osutaja: Indata OÜ.

Naine meest

Energiline elujaatav tallinlanna soovib tutvuda sõltuvustevaba püsisuhet eeldava mehega vanuses 70-75a. **67759**

Kui sa pead kaubanduslikust välimusest olulisemaks nooruslikku särtsu ja pealehakkamist, austust ja lugupidamist, armastust ja romantikat, ning usud, et elu on võimalik ka väljaspool Tallinna, Siis oled just sina see, keda otsin. Olen 52a. naine. **67748**

65/161/53 maj. toime tulev leskproua soovib tutvuda tervislike eluviisidega heatahtliku vaba härraga Tallinnast või lähiümbrusest. Meeldivusel loome püsisuhte. **67734**

Hei üksikuks jäänud noorusliku hingega heatahtlik härra, kel aastatid üle 70. Kui oled teatri ja muusikahuviline ja armastad loodusesse sõite ette võtta, võiksin tulla kaaslaseks. **67702**

60+ kena ja toimekas lesknaine Tallinnast soovib tutvuda sobivas vanuses kultuurihuvilise härraga, et koos ühiseid tegevusi ette võtta. **67696**

Väikest kasvu sale üksik proua soovib tutvuda härraga aastates 60-68 püsisuhte eesmärgil. **67786**

70/161/57 maj. kindl. leskproua Tallinnast otsib rõõmsameelset reisihuvilist sõpra 70+a. Tallinnast või selle lähiümbrusest. Hea, kui omaksid autot. Suitsetajatel mitte helistada. **67782**

Mitmekülgsete huvidega mat. kindl. lesk-vanaema Tartu lähistelt soovib tutvuda üksiku härraga vanuses 75-80a. Alkohoolikul ei tasu tülitada. **67781**

Lesknaine Harjumaalt loodab leida kaaslaseks tervislike eluviisidega vaba ja heatahtlikku härrasmeest vanuses 60-65a. **67766**

54/171 täidlane tasakaalukas brünett naine, kes tegeleb 24a. alternatiivraviga, soovib tutvuda mehega, kes ei suitseta ja ei liialda alkoholiga ning on reisihuviline. Armastan aiatööd, kodutööd. **67765**

64a. nooruslik Lääne-Eesti naine otsib oma ellu meeldivat kaaslast vanuses 62-70a. **67761**

Vaba 49a. naine tutvub vaba mehega vanuses 49-53a. Tartust või Lõuna-Eestist. **67760**

Kui oled saatuse tahtel üksi jäänud karske mehine mees (lesk) aastates 70, siis ootaks sind oma ellu iseseisev tõsise ellusuhtumisega veel naiselik ja sale leskproua. **67758**

Pikem soliidne mees vanuses 65+, kui olete maj. kindl. ja omate autot, elate Paides, Põltsamaal või Viljandis, teiega soovib tutvuda maj. kindl. üksindust tundev naine. **67750**

Olen elurõõmus 47a. naine ja soovin tutvuda kuni 65a. mehega, kes on samuti elurõõmus ja lõbus. **67744**

41a. naine otsib salasuhet kuni 55a. toreda mehega. **67740**

48/159/50 väikest kasvu sale optimistlik mitmekülgsete huvidega Tallinnas töötav vaba naine otsib oma ellu intelligentset endaga toime tulevat sobivas vanuses sõpra. Sobivusel püsisuhe. **67735**

162/67 Kagu-Eesti naine tutvub umbes 70a. mõistliku Kagu-Eesti mehega. **67733**

Usaldusväärne sale rõõmus haritud loodushuviline naine Kagu-Eestist tutvub umbes 70a. mõistliku Kagu-Eesti mehega. **67732**

56a. vaba ja vallaline naine Pärnust soovib tutvuda kuni 56a. vaba meeldiva mehega salasuhte eesmärgil. **67729**

62a. sale töötav naine otsib püsisuhteks vähemalt keskmist kasvu soliidset mittesuitsetavat meest, et koos elule vürtsi lisada. **67716**

Oled maa- ja mere lähedane, elujaatav ja huumorimeelne, sul on maa- või suvekodu, kus puudub naisekäsi, siis võta ühendust. **67707**

50a. lõbus ja nooruslik naine soovib kohtuda kuni 55a. lõbusa ja humoorika mehega, kes oskab vahest ka vait olla. **67699**

23a. kena neiu soovib tutvuda kuni 50a. meestega, et midagi huvitavat ette võtta. **67698**

Hei pikemat kasvu heasüdamlik leskhärra 70+a. Kui üksindus teeb muret, oled hea huumorimeelega, armastad muusikat, loodust, teatrit ja häid kontserte, võta palun ühendust pensionärist leskprouaga. **67693**

Mitmekülgsete huvidega mat. kindl. lesk-vanaema Tartu lähistelt soovib tutvuda üksiku härraga vanuses 75-80a. Alkohoolikul ei tasu tülitada. **67692**

53-63a. endast lugu pidav meesterahvas, kui otsid naist, mitte töömesilast, siis ootan sinult teateid sinust ning rõõmudeküllast kohtumist. **67686**

60a. korraliku haridusega mat. kindl. leskproua soovib leida samaväärset sõpra. **67685**

62a. kõrgema haridusega sale tallinlanna soovib leida endaga toime tulevat intelligentset vaba sõpra-seltsilist tallinnast või lähiümbrusest. **67684**

50/164/59 vaba sale intelligentne hoolitsetud välimusega nooruslik mitmekülgsete huvidega Tartu naine tutvuks vaba haritud intelligentse hooliva hea välimusega pikemat kasvu 43-55a. mehega. **67683**

54/171 täidlane brünett tasakaalukas rahulik naine, kes on huvitatud aiatööst, kodutööst, reisimisest, soovib tutvuda samaväärse mehega, kes ei suitseta ja ei liialda alkoholiga. Sobivusel kooselu. **67681**

62+ haritud maj. kindl. pikem mees, kui vahemaa ei ole probleemiks, jäta teade nooruslikule hoolivale ja hellale maj. kindl. naisele. **67675**

51/162/50 nooruslik vaba tallinlanna soovib tutvuda intelligentse vaba mehega Tallinnast või harjumaalt. **67673**

Sale lühikest kasvu rõõmsameelne kõrgharitud ja töötav pensionieelik soovib leida kaaslast eluteele. **67670**

Viiekümnendates, 168/62, vaba kõrgharidusega mat. kindl. tervislike eluviisidega sportlik naine soovib leida tõsist suhet samaväärse haritud mehega vanuse 60-70a. **67668**

46a. tavaline Pärnu naine soovib leida head ja rõõmsameelset kaaslast. **67664**

45a mat kindlustatud naine otsib sõpra, sobivuse korral ka püsisuhe. **67649**

Mees naist

Vanem mees Tallinnast, hõivatud, soovib aeg-ajalt kohtuda saleda lühemat kasvu naisega vanuses kuni 45a. Nõus ka abistama. **67780**

70a. mees soovib tutvuda vanema prouaga, kes vajab õrnust, hellust ja armastust. **67700**

57a. leskmees, talumaja järve ja jõe lähedal, otsib seltsilist. **67771**

71/168/80 poolkarske kergelt paheline härrasmees otsib sobivas vanuses sõbrannat. **67767**

Üksikuks jäänud vaba mees 46/184/82. Tulekul on pime ja nukker sügis, vaba ja sõbralik Lõuna-Eesti naine, võta ühendust, ehk leiame lahenduse. **67756**

50+ pikemat kasvu tumeda peaga tervislike eluviisidega, ei seikle, vaba mees Tallinnast soovib tutvuda rinnakama kena korraliku 40-50a. vaba naisterahvaga. **67751**

67a. leskmees Tartust soovib tutvuda heasüdamliku prouaga kooselu eesmärgil. **67746**

34a. Järvamaa noormees soovib tutvuda lühemat kasvu 20-34a. vabade neidudega kooselu eesmärgil. **67743**

47a. Tallinna lahutatud mees soovib tutvuda püsisuhte eesmärgil kuni 45a. naisega. Oman oma kodu. **67741**

55a. pikemat kasvu sportlik pahedeta mees tutvub kuni 51a. naisega soovitavalt Läänemaalt püsisuhte eesmärgil. Võib olla ka maalt. **67723**

60a. mees soovib tutvuda endast noorema vaba naisega Tallinnast. Olen autojuht. **67722**

54/178/78 Tallinnast tumeda peaga ja tervislike eluviisidega, täiskarsklane, tasakaalukas huumorimeelne ja täiesti vaba mees soovib tõsiselt tutvuda endast natuke noorema vaba korraliku naiseliku naisega. **67718**

Leskmees, oma talumaja jõe ja järve lähedal, soovib tutvuda. **67708**

64a. kõrgharidusega korralik mees tutvub samaväärse 60-65a. saleda daamiga kooseluks. **67706**

57a. sportlik pikemat kasvu härrasmees soovib tutvuda püsisuhte eesmärgil kuni 52a. naisega Läänemaalt. **67705**

63a. üksik maj. kindl. pensionär soovib seltsiliseks-kaaslaseks sobivas vanuses aiandushuvilist naisterahvast. Vajadusel olen nõus vahetama elukohta. **67697**

45a. Kesk-Eesti mees, vabaabielus, soovib salasuhet naistega vanuses 40-55a. **67695**

61/187/100 kõrgharidusega täies jõus sportlik pensionil mees otsib naist, kel huvideks aiandus, matkamine jalgratastel. **67694**

64a. mees Harjumaalt soovib leida elukaaslast nooruses 55-60a. **67688**

Kenad armsad soovitavalt brünetid täidlasemad Lõuna-Eesti prouad, ja ka mujalt, vanuses kuni 76a. Palun võtke ühendust kena armsa härrasmehega, kes soovib teid hoida ja hellitada. Koos on parem. **67680**

70a. karskete eluviisidega mees Viljandimaalt tutvub mittesuitsetava naisega püsisuhte eesmärgil, kellega jagada rõõme ja muresid. **67676**

53/182/90 autojuht, invaliid, käed-jalad terved, paljude vigadega, aga ei tõmba ringi, soovib tutvuda kooseluks saledapoolse väiksema naisega, mitte liiga korraliku ja kõiges vabameelsega, vanuses 35-50a. **67658**

36a sümpaatne pikemat kasvu Tallinna abielumees soovib salasuhet saleda noorusliku naisega. Tule ja too mu ellu päikest - vastan samaga. **67651**

Vanem sümpaatne mees Tallinnast soovib salasuhet kuni 45a naisega. **67642**

Keskealine ja keskmist kasvu üksildane uitaja Pärnumaalt soovib tutvuda looduslähedase ja mittesuitsetava vaba naisega. **67639**

TELEVISIOON

ETV

06.55 Terevisioon
08.55 Gilmore'i tüdrukud, 15/22: Ma olen kajakk, kuula mu möiret (Gilmore Girls, USA 2007)
09.45 Terevisioon*
11.45 Parim päev maitseelamusteks, 11/11: Lõuna-Norra mugavused (Perfect Day, Norra 2009)*
12.15 Üks tegu: Seatemp (Eesti 2009)
12.25 Kohtumispaik – ülikool (Eesti 2007)
13.20 Pantokraator 30, 2/2*
14.15 Tähtis aasta, 6/6 (Det store år, Taani 2008)*
14.45 Lewis: Geeniuse hing (Inglise 2011)*
16.15 Gilmore'i tüdrukud, 15/22: Ma olen kajakk, kuula mu möiret (Gilmore Girls, USA 2007)*
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Õnne 13 (Eesti 2003)
17.40 Südameasi: Sfääride muusika (Heartbeat, Inglise 2003)
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.05 Osoon
20.35 Meie inimesed: Arno
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm. Sport
21.40 Välisilm
22.15 Putin, Venemaa ja lääs, 4/4: Restart (Putin Russia & the West, Inglise 2012)
23.15 Südameasi: Sfääride muusika (Heartbeat, Inglise 2003)*
00.05 Ringvaade*
01.12 ERR-i uudised

KANAL 2

06.00 Punased roosid*, 328/400
06.45 Jetsonid
07.10 Pipi Pikksukk: Pipi suusatamas
07.35 Pisipõnnide seiklused
08.00 Suvereporter*
09.00 Ettevaatust ingliga*, 130/194
10.00 Talisman*, 50/100
11.00 Kodus ja võõrsil*, 5319
11.30 Kaks kanget Venemaal*: Viimane!
13.30 Knight Rider: Kitti hukk
14.30 Südametukse, 242/255
15.30 Punased roosid, 329/400
16.30 Talisman, 51/100
17.30 Ettevaatust ingliga, 131/194
18.30 Kodus ja võõrsil, 5320
19.00 Reporter
20.00 Võsareporteri lõputuur

20.35 Saladused: Uus hooaeg!. Saatejuht Tuuli Roosma
21.25 Meeleheitel koduperenaised: Saladused, mida ma ei taha kunagi teada. Uus hooaeg!
22.25 Kaks ja pool meest: Väga meeldiv, Walden Schmidt. Uus hooaeg!
22.55 Jälgi jätmata: Luukered. Uus hooaeg!
23.50 Vahelevõtja: Lähisugulane, 2
00.45 Raines. Põnevussari
01.35 Pilvede all*: Hooaja viimane!
02.20 Võsareporteri lõputuur*
02.50 Reporter*
03.40 Knight Rider*: Kitti hukk
04.30 Lõputu silmapiir* (Endloser Horizont, Saksamaa 2006), 2/2

TV3

06.15 Beyblade: metallvõitlejad 1, 27*
06.40 Minu väike poni
07.05 Beyblade: metallvõitlejad 1, 27*
07.30 Simpsonid 9, 13: Rõõm sektist
07.55 Kirglik süda, 111*
08.50 Kirgede torm, 1455*
09.50 Elu keset linna, 45*
10.20 Vaprad ja ilusad , 6295*
10.45 Top Shop
11.10 Omakohus*
11.40 Simpsonid 9, 13: Rõõm sektist*
12.10 Kaitseinglid 2, 14: Petuskeem
13.05 Uue superstaari ootuses*
14.00 See pole lastesaade 1, 10*
14.30 Uued saated TV3's*
15.00 Vaprad ja ilusad, 6296
15.25 Selline on elu!
16.25 Kaunis Lola, 1. UUS SARI!
17.25 Kirgede torm, 1456
18.30 Elu keset linna, 45
19.00 Seitsmesed uudised
19.30 Omakohus
20.00 Kättemaksukontor: Aardekütid
21.00 CSI kriminalistid: 73 sekundit

22.00 KINO3 SUUR FILM: Musta nõia aasta (USA 2010). Seiklusfilm
23.50 CSI kriminalistid: Kõik säilmed
00.53 TV3play.ee uudised
00.55 Vale jälgedel
01.45 Anarhia pojad 2, 10: Palsam
02.45 Uued saated TV3's *
03.10 Seitsmesed uudised
03.40 Uue superstaari ootuses*
04.30 Omakohus*
05.00 Seitsmesed uudised
05.30 Selline on elu!*

ETV2, KANAL 11, TV6, KANAL 12

ETV2

07.10 Aisopose teater **07.20** Reporterhiir Marvi Hämmer* **07.45** Sügislaul (ETV 1992) **08.05** Agu Sihvka annab aru (Eesti 1970) **08.30** Tudengimuusikal (Eesti 2009)* **09.19** ERR-i uudised **17.10** Elusalt maetud **18.00** Muumioru lood **18.20** Lammas Shaun **18.30** Lastetuba **18.45** Võlukarussell **18.55** Tatonka lood **19.05** Ruff tegutseb (Inglise 1999) **19.20** AK (viipekeeles) **19.30** AK (vene keeles) **20.00** Vene draama 1814, 1/4 (Vene 2009) **20.45** Eestimaa kuulsad inimesed: Peterson (Eesti 2009) **21.00** Paksust ja vedelast (The Thick of It, Inglise 2009) **21.29** Üks lugu: Kunstiteadlane Harry Liivrand **21.30** Jüri Üdi klubi **22.25** Fanny ja Alexander (Rootsi 1982) **01.32** ERR-i uudised

Kanal 11

06.10 Armastus või raha, 91 **07.00** Heartland*, 65: Alistumata **07.45** Südametukse, 241 **08.40** Doktor Oz* **09.35** Doktor Oz **10.30** Ellen*, 5/170 **11.25** Superlapsehoidja*: Silva pere **12.25** Top Shop **12.40** Miss Marple*, 1/20.: Laip raamatukogus **14.30** Tee õnnele, 381 **15.25** Tee õnnele, 382 **16.20** Heartland, 66 **17.20** Superlapsehoidja **18.15** Doktor Oz **19.05** Kodutunne **20.00** Ellen, 6/170 **21.00** Surmatunnel (USA 2005) **23.05** Linnalegendid **23.35** Armastus 21. sajandil: Viimane! **00.00** Reporter **00.50** Kodutunne* **01.35** Koduvallutajad Colin ja Justin **02.25** Heartland*, 66 **03.10** Doktor Oz* **03.55** Doktor Oz* **04.40** Koduvallutajad Colin ja Justin*: Disainikuriteopaik **05.30** Reporter*

TV6

06.00 Hommikuraadio **09.00** Seitsmesed suvesadamas. Nädalalõpp **09.30** Kodu keset linna 1, 12* **10.00** Kälimehed 1, 10 **11.00** Kaitse (Protection, Kanada 2001) **13.10** Top Shop **13.30** Kodu keset linna 1, 13 **14.00** Farscape – kosmoses kaotsis 4, 67 **15.00** Malaisia, 1 **16.00** Kuni surm meid lahutab 4, 22 **16.30** Kälimehed 1, 1 **17.30** Rajalt maha 3, 44 **18.30** Simpsonid 10, 23* **19.00** Clevelandi show, 10 **19.30** UUS! Kuidas me kohtasin teie ema 1, 1 **20.00** Moodne perekond, 1 **20.30** Simpsonid 11, 1 **21.00** KINOÕHTU: Petised (Matchstick Men, USA 2003) **23.20** Paljalt naljakas **23.50** Puhastaja 2, 2. Viimane langenu **00.50** Salatoimikud: Patsient X **01.40** Rammumeeste maailma karikasari, 7* **02.40** Hommikuraadio **05.00** Kodu keset linna 1, 13* **05.25** Seitsmesed uudised **05.50** Uudistemagasin

Kanal 12

06.30 Rannavalve*: Haarmed, I **07.20** 20 kõige šokeerivamat...*, 23.: ...pöörast lindpriid **08.10** Wrestling*, 9 **09.00** Suvereporter+ **09.30** Tuvikesed* **10.00** Wrestling **11.00** Sõrmuste isanda kummardajad* (USA 2005) **12.35** Rooli võim* **13.00** Rannavalve **13.50** MacGyver* **14.45** Walker – Texase korravalvur* **15.35** Teolt tabatud **16.25** Merepatrull **17.15** MacGyver **18.10** Walker – Texase korravalvur **19.00** Wrestling: RAW*, 9 **20.00** Galileo **20.30** Eesti tätoveerib **21.00** Eesti tätoveerib **21.30** Kriminaalne Venemaa: Mõrv kuulutuse peale, 1 **22.00** Kriminaalne Venemaa: Mõrv kuulutuse peale, 2 **22.30** Z-rühm, 13 **23.30** 20 kõige šokeerivamat..., 24.: ...ajuvaba prohmakat **00.30** Kaks ja pool meest **01.00** Tuvikesed: Kergelt tuleb, kergelt läheb **01.25** Tuvikesed: Peggy 300 punkti **01.55** Night Chat **05.00** Postimees.ee

HOROSKOOP

JÄÄR Kannatlikkus on omadus, mida sul võib hetkel nappida. Sa lööd ukse jalaga lahti sekund enne, kui see sulle lahti tehakse.

SÕNN Tunned ehk vajadust tõmmata pidurit ning asjad rahulikult läbi mõelda. Soositud on süvenemine detailidesse ja tulevikuplaanide tegemine.

KAKSIKUD Hoia oma tervist, eriti aga närve. Ära koorma end lisatöödega, mis pole tingimata vajalikud. Ning suhete tasandil ole valmis olema kuulaja.

VÄHK Töö või muude kohustustega seotud asjaolud võivad keerukusi kaasa tuua. Samas on sul hoolikuse ja täpsuse korral hea võimalus läbimurdeks.

LÕVI Sind läbistavad auahned emotsioonid – oled valmis juhtimist enda peale võtma. Samas kipub „ärapanemine" ja kadedus pingeid tekitama.

NEITSI Tunned ehk suurt vastuolu oma hingemaailma ja praktilise maailma vahel. Asjade-esemetega jändamine justkui vähendaks su psüühilist tundlikkust.

KAALUD Kuu soosib uute tutvuste loomist. Mõni suhe võib üsna kummaliseks kujuneda. Rahaasjades igatsed kerget edu, kiiret võitu.

SKORPION Sinus on ülemäära palju pretensioonikust. Sinu ambitsioonid on suured, kuid samas ei soovi sa oma partneritega koostööd teha.

AMBUR Nii täna kui ka homme on sinus palju tule-energiat, mis otsib aktiivset väljapääsu. Võiksid natuke sportida või nautida koos kallimaga kirglikke armuhetki.

KALJUKITS Suhted lähedastega vajavad järgnevatel päevadel ehk rohkem tähelepanu. Usalduse ja siiruse küsimus võib ootamatult päevakorda tõusta.

VEEVALAJA Mõni mälestuspilt minevikust võib esile kerkida ja hakata painama. Samuti suhtud oma partneritesse kahtlustavalt. Mõnes eluhetkes võib toimuda pööre, muutus, teisenemine.

KALAD Tunned, et pead tegutsema, kuid Saturni ebasoodsa nurga tõttu kahtled endas. Aeg on soodne keskendumiseks ja vigade parandamiseks.

ILM

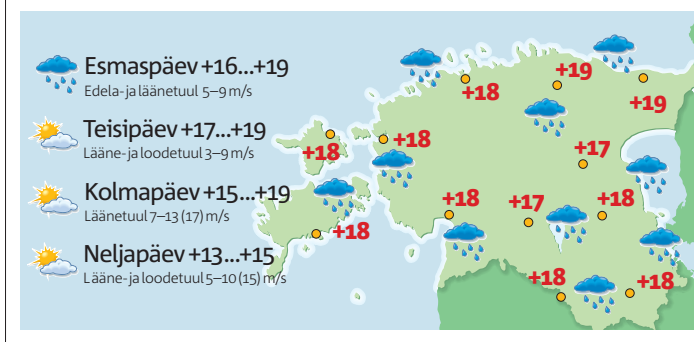

RISTSÕNA

	ELUND	SUUGA SEOTUD	PRAHT	OJAMAA	LAULJA	SPORTLASE ABILINE	RIIDESORT	ENDINE KIRJANIK	RAKETT (vene k.)
	ARENEMINE	AMERICAN EXPRESS	JÕUK	ISAMAALIIT	DESTILLAAT	RIIGIKOGU	TÖÖRIBA	VAID ÜKS	HELITÖÖ KAHELE
PUNNIVINN									
TÄHTKUJU									
MAKSE-VAHEND									
LIHA-TOODE									
J NAABRID									
DIRIGENT									
PARIISI LÄBIV JÕGI									
RIIK EUROOPAS									
...-SÄRK									
RIBONUK-LEIINHAPE									
LEINALAUL									
ETTEULATUV OSA									
SUUND, SUUNITLUS									
JALGPUNKT									
NÄO OSA									
SÜLTJAS MASS									
JAGU-NEMIS-									

ERKKI KÕLU PÄEVAANEKDOODID

●● Ekskursioonigrupp põrgus. Külastajaile näidatakse kõige hullemaid mõrtsukaid ja vägistajaid, kes kannatavad kohutavaid piinu. Lõpuks jõuab grupp keeva veega katla juurde, milles rahulikult ja asjalikult ujub intelligentse näoga mees.

„Ja kes teie siis olete?" küsivad külastajad huvitatult.

„Õpetaja.

„Mille eest teid põrgusse saadeti?"

„No kuulge, kas see on siis teie arvates mingi põrgu...?!"

●● Ämm väimehele:

„Pojake, kui ma peaksin surema, siis ärge matke mind, vaid põletage krematooriumis... Ja tuhk puistake siinsamas õuel laiali."

„Ei mingil juhul, emake!" vastab väimees. „Juhtub tuulehoog tulema – ja te oletegi jälle majas...!"

Teadlased arutavad alkoholiprobleeme. Üks professor teatab:

„On vastuvaidlematu fakt, et alkohol suudab meeleolu muuta ka kauge vahemaa tagant."

„Selgitage oma väidet," nõuavad teised.

„Näiteks helistab teile sõber ja ütleb, et ostis pudeli viina juba ära. Teil seda pudelit veel pole, te pole sellest veel tilkagi joonud, aga meeleolu on juba ülev!"

Taristu
OTT VALLIK

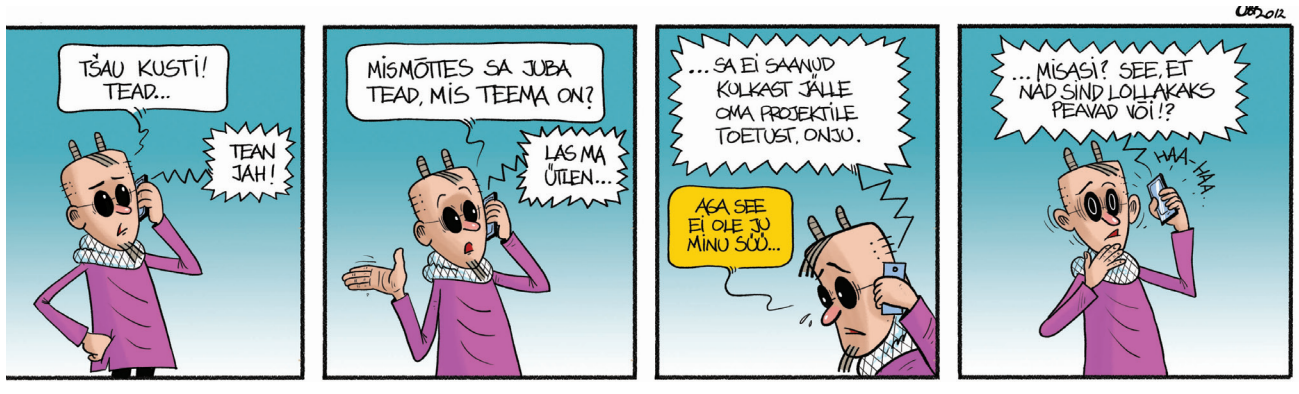

Dilbert
SCOTT ADAMS

SUDOKU Pappocom

Lahendused ja vihjed: www.sudoku.com

			1		6			
			2			7		3
				3		2	5	
1		8	5				4	
		4				5		
	5				2	9		6
	8	3		6				
6		2			8			
			3		9			

SUDOKU reeglid

●● Täida tühjad kohad numbritega 1 kuni 9. Numbrid 1 kuni 9 peavad esinema igas 9 veerus, igas 9 reas, igas 3 x 3 ruudus. Igas reas, igas veerus ja igas 3 x 3 ruudus võib iga number esineda vaid ühel korral.

Eelmise mängu lahendus:

9	6	2	1	7	5	8	3	4
1	8	5	6	4	3	7	9	2
3	7	4	2	9	8	6	5	1
7	9	6	8	2	1	5	4	3
4	5	3	9	6	7	1	2	8
2	1	8	5	3	4	9	6	7
8	3	7	4	5	9	2	1	6
6	4	9	7	1	2	3	8	5
5	2	1	3	8	6	4	7	9

Sudoku EPL-i veebiväljaandes
Mängi: www.epl.ee/sudoku

Loodus

Kristel Vilbaste
loodusenaine@hot.ee

LÜHIDALT

Juhanliivilik aeg, mil üle nõmmemänniku tulles saad suvelõpu luitunud värvigammas igavleda, sai sel nädalal röögatu lõpu. Äkki! Äkki seisab keset vaikivat nõmme leekivpunane septembrivaher.

TSITAAT

Maarjapäev olli katesamal septembril, sis pidi põld kokku tett olema. Perenaise teivä sõira laadale üten, peremiis tõie viina ja ütle poisile: „Nüüd om põld kokku pant, nüüd void kerepide ellä." Karula

SOOVITUS

Ussimaarjapäeval, 8. septembril tuli kesa äestada, sellega hävitati ussipesad. Aga sest päevast kogunesid ussid kokku ja läksid üheskoos jüripäevani talveks maa sisse. Sel päeval ei soovitatud metsa minna, siis nad poevad oma paika ja neid on palju.

NÄDALA NELI ILMAMÄRKI

**Konnad teel,
põdrapulm,
punane vaher
ja vihmakrabin.**

EESTI ALLIKAD

Kalbu kuldallikas

Rapla maakonnas Kehtna vallas Kalbu küla lähedal Räägu veehoidla kaldal asuvad lähestikku Silmallikas, Kuldallikas ja Raudallikas, mis on rahvasuus tuntud ohvriallikatena. Kuldallikas tekkinud sellesse paika, kus kunagi vanal ajal tahetud paljaks röövida kullakoormaga Viljandi poole sõitvat kaupmeest. Röövimisega kaasnenud rüselemise ajal käinud kõva kärgatus ning koorem koos meestega vajunud maapõhja, tekkinud auk aga täitunud veega. Kullakast pidi teatud aja tagant allikapõhjas nähtavale ilmuma. Kirjanik Paul Rummole valmistanud koolipoisina Kalbus elades meelehärmi, et Jaan Jung pole tema kodupaigast ühtki muistelugu kirja pannud, ning otsustanud ise seda viga parandada. Nimetatud allikate jaoks mõelnud ta tekkelood välja, avaldanud need kooli käsikirjalise ajakirja veergudel, kust need hiljem rahva sekka laiali läksid.

Fotod: Arne Ader

Augusti viimane nädal: vahtraleekide puna

Sügise värvidemäng tuli tegelikult salamisi, algul värvis ta nõmmede valgetele põdrasamblatuttidele pähe punased pohlasilmad ja punklilla kanarbiku harjassoengu. Mändide okkaline vägi aga koogutas rahulikult oma sügavrohelisi päid. Tasa, tasa tulid esimesed kollased kaselehed, algul peitsid nad end oksakaenlasse, siis kasevõra latva, kus tuul neid harva kuldvihmana samblale lennutas. Siis hakkasid metsaserva haavad üksteisega kõnelema. Ikka hooti, tuulehooti sosistasid lehed sõbrale midagi: „Ssshhh, šhhhhš, kas me läheme tänavu kollaseks või punaseks?" Veel on nad rohelised, aga külmad ööd on rohelise sisse andnud kerge kollase jume. Ja isegi siis, kui kõrvad ja silmad suleme, saame aru, et sügis on tulnud. Ta on tulnud sügislõhnadega – möödatuhisevas tuuleiilis on mesimagusat lillelõhna vaid grammijagu, tuul lõhnab suvemineku ja kõdu järele. September on tõesti sügiskuu.

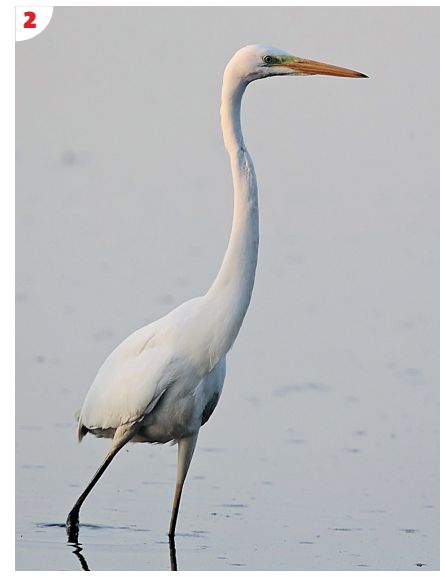

**-1- Udune hommik Otepää kõrgustikul -2- Hõbehaigur -3- Heinamaadel sirguvad tindikud.
-4- Hiline õitseja: verev kukehari**

Trügivad hiired

Mulle meeldis selle nädala lõpus sotsiaalmeedia avarustes tekkinud küsimus: „Kas hiirte hoogne tuppatulek vanarahva ülestähendustes surma tähendab?" Ja vastus sellele, et see on suve surm. Muidugi, pisikesed roosad hiirevarbad ja pidevalt kahanev toiduhulk on hiirtele selge märk, et suvi on otsakorral ja nüüd on tõesti käes suve surm. Aga suve lahkumisest annab märku ka teiste pisikeste jalgsete ja jalutute loomade käitumine. Usside urguminemise päev on lähedal ja nii võib madusid näha seal, kus neid tavapäraselt ei pruugi näha. Ema rääkis mulle, kuidas oli aiamaal märganud, et tema vöö on vist maha kukkunud ja kuidas „vöö" sealsamas hoogsalt vongeldes nastikuna kraavipõhja oli kadunud.

Jooksvad konnad

Kõige agaramad elupaiga vahetajad on praegu aga konnad. Neid on autoteed nii paksult täis, et peale korralikku vihmasagarat ei ole lihtsalt võimalik autoga teel sõita. Tõsi, isegi jalgrattaga kulgemine võib ohtlikuks saada. Oma hommikusel rattatuuril oleksin otsa ajanud ühele hiigelsuurele ja hiiglapaksule „padakonnale" – ja üllatavalt hele oli see kärnkonn, kes polnud vihmase suve poolt pakutavat rikkalikku molluskitoidulauda mitte kasutamata jätnud. Aga teel on ka rohukonnad, päris põnev on ratta pealt vaadata: „Hüppav konn on rohukonn, jooksev konn on kärnkonn."

> **Ja isegi siis, kui kõrvad ja silmad suleme, saame aru, et sügis on tulnud.**

Tigusid on veel palju, aga silmanähtavalt on osa juba maapinnale lähemale nihkunud, et maapõue talvituma pugeda. Maapind on siiski nii vett täis, et vihmaussidki pagevad uppumissurma eest.

Seenenupsud murupinnal

Taimekasv ei ole lakanud, sest ööpäeva keskmine temperatuur püsib veel üle kümne kraadi. Sestap on sügisekuulutajad eelkõige kõrgustes kõikuvad värviehtes lehtedega puuoksad. Siiski, sööti jäänud põllud on vanapruunid, ohakapead on pikkade märgade valgete juustega – just nagu vananaiste pead ja vananaistesuve me septembrilt ju ootame. Seda õiget sooja suve oli sel aastal tõesti vaid nädalake. Hobukastani okaskeradest saavad usinate kooli läinud laste näppude all rohesiilikesed, tasapisi sünnivad ka esimesed tõruhelmed. Ja seened… neid on nüüd kõiksuguseid, sel aastal on saadaval ka kuuseriisikad ja sirmikud ning need pole nii ussitanud kui kuival suvel. Linnainimeste rõõmuks pungitab murupõu välja ka tindikuid. Need on porrulauguga koos päris maitsvad.

Valge linnuvalgus

Linnuelu on hoolimata lauluvaikusest üsna kirev. Selle nädala toon on valge. Tartus nähti valget albiinopääsukest ja üle Eesti tuleb teateid lumivalgete hõbehaigrute nägemisest. Küllap need viimased uhked linnud olid ka suvel siin, aga ehk ei märgatud neid roo vahel? Sel nädalal nägin ka päris mitmel juhul, kuidas ühes või teises valge-toonekure pesas seisis öö hakul kurvalt üksik toonekurg. Kas rändamise tuhinas ei julgeta lagedal väljal ööbida? Ja põllul on kombainide poolt tühjaks söödud väljadel suured kajakate ja kiivitajate parved. Mererannaski käib kurvitsaliste hoogne ränne. Tihased on aga taas majade juurest kadunud.

LEHT + DVD
ISSN 1406-0779
Eesti Päevaleht
© Kõik Eesti Päevalehes avaldatud artiklid, fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed, mille kasutuse reeglid on sätestatud autoriõiguse seaduses. Rõhutame, et nende reprodutseerimine ja levitamine ilma AS-i Eesti Ajalehed kirjaliku nõusolekuta on keelatud. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. / Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. / Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eall.ee, või tel 646 3363
Peatoimetaja: Urmo Soonvald, 680 4400
Toimetus: Narva mnt 13, 10151 Tallinn, 680 4400, faks 680 4401, e-post mail@epl.ee **Eesti uudised** 680 4400, **kohalikud uudised** 322 3487, **välisuudised** 680 4455, **Ärileht** 680 4400, **arvamus** 680 4450, **kultuur** 680 4470, **sport** 680 4490. **Tellimine** 680 4444, **tellimine välismaale** KE Ajakirjanduse OÜ 641 1753, **reklaam** 680 4500.
EPL Online www.epl.ee Väljaandja: AS Eesti Ajalehed, rg-kood 10004521
LEHT
ISSN 1406-8869